

Strukturalna analiza zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine

Jagić, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:804546>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Elena Jagić

**Strukturalna analiza zoonimskih frazema u
mjesnome govoru Sudovčine**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2022.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Elena Jagić
Matični broj: 0009073334

Strukturalna analiza zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: doc. dr. sc. Marina Marinković

Rijeka, srpanj 2022.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Strukturalna analiza zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine* izradio/la samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Marine Marinković.

U radu sam primijenio/la metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristio/la literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo/la u diplomskom radu na uobičajen način citirao/la sam i povezo/la s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student/studentica

Elena Jagić

Potpis

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Cilj i metodologija istraživanja.....	2
3. Geografski položaj i opći podatci o Sudovčini.....	3
4. Dosadašnja dijalektološka istraživanja ludbreške Podravine	5
5. Naznake o mjesnome govoru Sudovčine.....	9
5.1. Fonološke značajke	9
5.2. Neke morfološke značajke	12
6. O frazeologiji	14
6.1. Osnovna frazeološka jedinica.....	15
6.2. Zoonimska frazeologija	16
7. Dosadašnja istraživanja kajkavske podravske frazeologije	18
7.1. Ostala istraživanja kajkavske dijalektne frazeologije	19
8. Strukturna analiza zoonimskih frazema.....	20
8.1. Fonetska riječ.....	20
8.2. Sveza riječi	20
8.2.1. Neovisne sveze.....	20
8.2.2. Ovisne sveze.....	21
8.2.3. Poredbeni frazemi	23
8.3. Rečenični frazem	29
8.3.1. Jednostavne rečenice	29
8.3.2. Složene rečenice.....	30
9. Zaključak.....	32
10. Popis literature	33
11. Prilozi.....	36

11.1. Popis karata.....	36
11.2. Popis ovjerenih zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine.....	36
12. Sažetak i ključne riječi	55
13. Summary and key words.....	56

1. Uvod

Potaknuta činjenicom da o mjesnome govoru Sudovčine u dijalektološkoj literaturi nema prikaza, odlučila sam ovim diplomskim radom prikazati jezično bogatstvo rodnoga idioma i time, barem djelomično, doprinijeti očuvanju govora koji polako nestaje. Očuvanju leksičkoga blaga pojedinoga mjesnoga govora ponajbolje doprinosi prikupljanje frazeološke građe koja pokazuje i prenosi kulturne svjetonazore određenoga društva (Malnar Jurišić 2015: 3). Stoga, u ovome se diplomskome radu frazeologija uključuje u dijalektologiju i nastoji se prikazati bogatstvo zoonimske frazeologije mjesnoga govora Sudovčine sa strukturnoga aspekta.

U prvome se dijelu rada daje kratak metodološki pristup dijalektološkom istraživanju zoonimskih frazema. Zatim, nude se opći podatci o Sudovčini, malom naselju smještenom u zapadnome dijelu ludbreške Podravine, odnosno daje se osnovni geografski, povijesni, demografski i kulturološki okvir istraživanoga područja. Nadalje, u sljedećem se poglavlju nudi prikaz dosadašnjih istraživanja govornog područja ludbreške Podravine te se utvrđuje postoje li određene podudarnosti ili nepodudarnosti u vezi s analizama dijalektne građe. Prikupljanjem frazeološkoga korpusa prikupljene su osnovne značajke govora, stoga se u poglavlju *Naznake o mjesnome govoru Sudovčine* daje prikaz osnovnih fonoloških i nekih, reprezentativnih morfoloških značajki govora Sudovčine. Potom, pozivajući se na literaturu, daje se teorijska pozadina o frazeologiji, dakle predstavlja se povijesni dio te mlade lingvističke discipline, daje se pregled frazeoloških istraživanja unutar hrvatskog jezičnog konteksta te se objašnjava temeljna frazeološka jedinica i njezine ključne značajke. Unutar poglavlja *O frazeologiji* predstavlja se i zoonimska frazeologija koja obuhvaća frazeme sa zoonimskom sastavnicom te čini jednu od najbrojnijih grupa frazema u hrvatskome jeziku. Nadalje, slijedi poglavlje o dosadašnjima istraživanjima kajkavske podravske frazeologije u kojem se daje prikaz relevantnih istraživanja kajkavske dijalektne frazeologije. Središnji se dio rada temelji na iscrpnoj strukturnoj analizi prikupljenoga frazeološkoga fonda. Prema strukturnome pristupu frazemi se dijele na tri osnovna tipa (fonetsku riječ, svezu riječi i rečenicu) koji se dalje dijele na strukturne podtipove. Na kraju rada slijedi zaključak, popis literature te prilozi koji uključuju popis karata i popis prikupljenih zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine.

2. Cilj i metodologija istraživanja

Cilj je diplomskoga rada prikupiti i strukturno analizirati frazeme sa zoonimskom sastavnicom u mjesnome govoru Sudovčine.

Korpus zoonimskih frazema prikupljen je terenskim istraživanjem koje je provedeno pomoću unaprijed koncipiranoga frazeološkoga upitnika, a manji je dio frazema ekscerpiran iz spontanog govora ispitanika. Frazeološkim se upitnikom provjeravalo jesu li određeni frazemi prisutni u govoru istraženoga punkta. Upitnik je sastavljen odabirom zoonimskih frazema iz djela *Hrvatski frazeološki rječnik* autora Antice Menac, Željke Fink-Arsovski i Radomira Venturina iz 2014. godine te djela *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji* autorice Ivane Vidović Bolt iz 2011. godine.

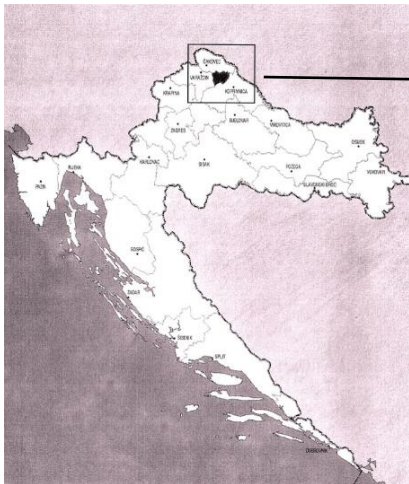
Terensko je istraživanje frazeološke građe obavljeno u listopadu 2021. godine. U istraživanju su sudjelovali stanovnici Sudovčine, odnosno izvorni govornici starije i srednje životne dobi koji su odrasli u Sudovčini i nisu na dulji vremenski period napuštali mjesto stanovanja. Ispitanici su bili: Katarina Jagić (rođ. 1938.), S. B. (rođ. 1963.) te Zvonko Habajec (rođ. 1971.). Ispitanici pristaju na snimanje govora, stoga su zvučni zapisi zabilježeni i diktafonom.

Nakon prikupljene i transkribirane frazeološke građe, provedena je analiza frazema sa strukturnoga aspekta. Strukturna je analiza provedena prema klasifikaciji koja je ponuđena u djelu *Frazeologija križevačko-podravskih govora s rječnicima* autorica Jele Maresić i Mire Menac-Mihalić (2008), a pojedini su strukturni podtipovi preuzeti iz djela *Hrvatski frazemi od glave do pete* autorice Barbare Kovačević (2012).

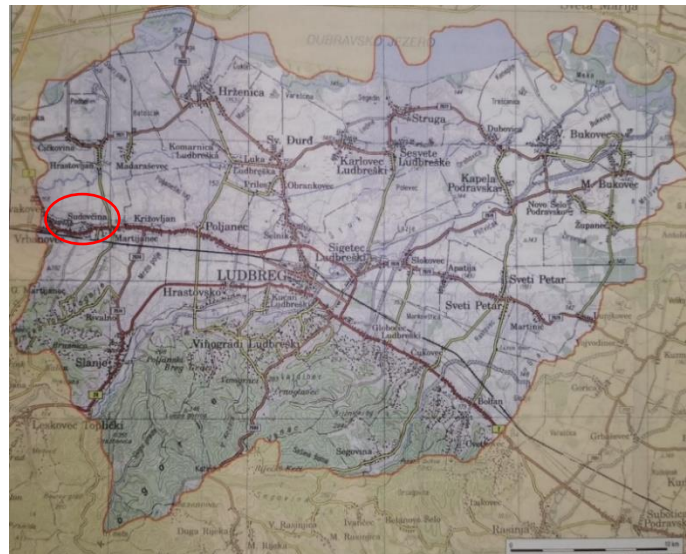
Na kraju se rada donosi abecedni popis zoonimskih frazema ovjerenih u mjesnome govoru Sudovčine.

3. Geografski položaj i opći podatci o Sudovčini

Naselje Sudovčina (površine 1,70 km²) smješteno je u sjeverozapadnome dijelu Hrvatske, dvadesetak kilometara istočno od grada Varaždina. Zajedno s devet sela: abecedno, Čičkovina, Gornji Martijanec, Hrastovljan, Križovljan, Madaraševac, Martijanec, Rivalno, Slanje i Vrbanovec pripada sastavu Općine Martijanec, koja je ujedno i jedno od najstarijih općinskih središta ludbreške Podravine¹.

Karta 1. Ludbreška Podravina na karti Republike Hrvatske (Tusun 1997: 4)

Karta 2. Položaj Sudovčine na karti ludbreške Podravine (Vuk 2009: 9)

Ime naselja Suhodol prvi se put pojavljuje 1671. godine u kanonskim vizitacijama te u svome imenu sadrži značajke tla na zemljištu Suhodol koje nije bilo zahvaćeno čestim poplavama rijeke Plitvice (Kancijan 1985: 120–121). U sto godina toponim je doživio zanimljivu i vrlo neobičnu toponimijsku preobrazbu: Suhodol – Sudovščina – Suhodovčina – Suhodolčina – Suhodčina, a 1771. godine nastaje ime koje se održalo do danas – Sudovčina (Kancijan 1985: 120).

U brojnim je ruralnim područjima današnjeg doba prisutno kontinuirano opadanje broja stanovnika, a takva demografska slika koja bilježi blagi pad prisutna je i u Sudovčini – 2011.

¹ Ludbreška Podravina dio je gornje hrvatske Podravine omeđena rijekom Dravom na sjeveru, varaždinskom Podravinom na zapadu, obroncima Kalničkoga gorja na jugu te na istoku koprivničko-đurđevačkom Podravinom (Vuk 2009: 8). Područje ludbreške Podravine obuhvaća četrdeset jedno naselje, a prema upravnoj podjeli raspoređeno je u pet općina – Martijanec, Sveti Đurđ, Veliki Bukovec, Mali Bukovec te Ludbreg (Vuk 2009: 9).

godine naselje ima 364 stanovnika, a na posljednjem popisu stanovništva 2021. zabilježen je podatak koji govori da trenutno u mjestu živi 328 stanovnika. Razlog takve relativno nepovoljne slike naseljenosti stanovništva vezan je uz emigracije stanovništva ili visoke stope mortaliteta, a niske stope nataliteta.

S obzirom na geografski položaj, Sudovčina ima vrlo dobru prometnu povezanost jer se nalazi unutar glavnih cestovnih i željezničkih prometnih pravaca. Kroz naselje prolazi Podravska magistrala (državna cesta D-2) i željeznička pruga R202 Varaždin – Koprivnica – Osijek – Dalj.

Što se tiče gospodarskih djelatnosti, u području Sudovčine i njezine okolice, najzastupljenija je poljoprivreda kojom se pretežito bave stanovnici starije životne dobi. Međutim, valja spomenuti da posljednjih godina sve više raste interes i mlađe populacije. Primarno se bave ratarstvom (pšenica, kukuruz, ječam), voćarstvom (jabuke, kruške, šljive) i stočarstvom. Osim u primarnom sektoru djelatnosti, dio stanovnika zaposlen je u obližnjim gradskim središtima – Ludbregu i Varaždinu, u prerađivačkoj industriji, građevini te u trgovini (maloprodaja i veleprodaja).

Od vrijedne kulturne baštine toga mjesta, valja izdvojiti skulpturu u obliku kapelice Žalosnoga Krista (Krist Premišljevač) koja je izgrađena oko 1670. godine te kapelu Majke Božje od Kamenitih vrata² iz 2007. godine.

² Kapela Majke Božje od Kamenitih vrata prva je sakralna građevina koja je podignuta u Sudovčini i prva je kapela koja je posvećena Majci Božjoj od Kamenitih vrata, osim toga zanimljiva je činjenica da je navedeni objekt sagradila obitelj Lončar vlastitim sredstvima na svome posjedu. <https://ika.hkm.hr/novosti/biskup-mrzljak-blagoslovio-u-zupi-martijanec-prvu-kapelu-majke-bozje-od-kamenitih-vrata/>, posjet 19. svibnja 2022.

4. Dosadašnja dijalektološka istraživanja ludbreške Podravine

Govori ludbreškopodravskih naselja u dijalektološkoj su literaturi još uvijek nedovoljno zastupljeni. Prema geografskome prostiranju i prema svojim značajkama oni pripadaju kajkavskome narječju. Stjepan Ivšić (1996: 58–69) na karti kajkavskoga narječja, priloženoj djelu *Jezik Hrvata kajkavaca*, tu regiju, prema akcenatskim kriterijima, uvrštava u konzervativnu, odnosno zagorsko-međimursku grupu kajkavskih govora koja čuva stariju akcentuaciju, a naročito mjesto starijih naglasaka na unutrašnjim slogovima (*posĕkli*) te razvijeni metatonijski cirkumfleks ($\overset{\sim}{}$) (*posĕkel*). Konzervativnu je grupu govora nadalje podijelio na osam skupina gdje, temeljem nepostojanja oksitoneze³ te čuvanja akuta u nefinalnim slogovima, govore ludbreške Podravine uvrštava u naglasni tip I₅⁴ (Ivšić 1996: 58–73). U okviru te podjele Mijo Lončarić, na svojoj karti kajkavštine, ludbreške govore poblize svrstava u varaždinsko-ludbreški dijalekt. Kao osnovne značajke tih govora ističe: čuvanje osnovne kajkavske akcentuacije, izjednačavanje stražnjega nazala **ɔ* i slogotvornoga **ɨ* s refleksom etimološkog *o* te nenaglašeni vokalizam s četiri jedinice (Lončarić 2005: 111–112).

Karta 3. Karta kajkavskoga narječja⁵ (Lončarić 1996: 199)

³ Oksitoneza je pojava kratko naglašenog finalnog otvorenog sloga u riječi (primjerice, *ženà*).

⁴ „Naglasni tip I₅ dolazi u jednom dijelu sreza Jastrebarsko i Zagreb (ispod Sljemena), u srezu Stubica, Zlatar, Novi Marof, Varaždin i Ludbreg“ (Ivšić 1996: 73).

⁵ Novija je inačica karte kajkavskoga narječja uvrštena u članak *Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. stoljeću* autorica Silvine Vranić i Sanje Zubčić (2018).

Početak detaljnijih istraživanja govora ludbreške Podravine seže u osamdesete godine 20. stoljeća kada je Lončarić (1989) istražio dva kajkavska punkta – Slanje⁶ na zapadnome dijelu i Sveti Đurđ na sjevernoj strani ludbreškoga kraja. Osobitu pozornost pridaje akcentuaciji pri čemu opisuje te govore kao troakcenatske i utvrđuje njihovu pripadnost Ivšićevu naglasnome tipu I₅ (Lončarić 1989: 123). Osim toga, dotiče se i vokalizma, a u kratkim crtama i pojedinih konsonantskih i morfoloških značajki tih govora (Lončarić 1989: 123–125).

Intenzivna istraživanja govora s područja ludbreške Podravine započinju tek u 21. stoljeću, pri čemu se istraživači prvenstveno orijentiraju na analizu fonološke i/ili morfološke razine govora odabranog punkta. Primjerice, Đuro Blažeka (2000: 35–46) donosi sažet pregled govora Svetoga Petra, smještenog na istočnoj strani ludbreškoga kraja, u kojem predstavlja fonološku i morfološku razinu govora. Akcentuaciju blisko povezuje s međimurskim, odnosno donjomeđimurskim govorima jer je ukinuta opreka po kvantiteti i govor obilježava jednonaglasni sustav (Blažeka 2000: 35–46). Nadalje, Katarina Novak 2012. godine objavljuje članak *Fonološki sustav govora Slokovca* u kojem prikazuje relevantne značajke fonologije mjesnog govora Slokovca koji je također smješten u istočnoj okolici Ludbrega.

Najiscrpnije je istražen mjesni govor Svetoga Đurđa. U kratkoj studiji *Vrela kajkavskih govora*, u kojoj analizira trinaest međimurskih i tri podravska govora, Blažeka (2003: 8–9) naznačuje značajne razlike među pojedinim govorima s područja ludbreške Podravine pa tako govor Svetoga Petra naziva „ludbreškim govorom prema koprivničkoj arei“, zatim govor Svetoga Đurđa „tipičnim ludbreškim govorom (srodan međimurskima)“ te govor Kelemena⁷ „ludbreškim govorom prema varaždinskoj arei“. Iako je ponajviše istraživao međimurske govore, Blažeka u suradnji sa Stjepanom Belovićem (2009), izvornim govornikom mjesnog govora Svetog Đurđa, objavljuje *Rječnik govora Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine)*. Autori (Belović, Blažeka 2009: 14–16) u uvodnom dijelu rječnika predstavljaju opsežan fonološki opis govora i ponešto sažetiji morfološki opis, pri čemu zaključuju, poput Lončarića⁸

⁶ Mjesni govor Slanja jedini je istražen i opisan govor općinskog središta Martijanec, odnosno zapadnog dijela ludbreške Podravine.

⁷ Naselje Kelemen nalazi se u bližoj okolici grada Varaždina i teritorijalno ne pripada ludbreškoj Podravini.

⁸ Lončarić ističe da govorno područje naselja Sveti Đurđ obuhvaćaju pojave karakteristične za Međimurje – kajkavski srednji vokali *ę* i *o* postali su zatvoreniji te je prisutan gubitak početnog *o* u nenaglašenom položaju (*tęva* 'otava') (Lončarić 1989: 124–125). „S obzirom na dijakroniju, podrijetlo, naglašeni vokalizam u Đurđu drugačiji je od onoga u Slanju i Subotici. Dok je u ta dva posljednja došlo do jednačenja kontinuantne jata i poluglasa *i* u tom položaju, kao i u naglašenom slogu, u Đurđu je stanje kao u Međimurju. To znači da u nenaglašenom slogu nema općenito toga jednačenja, dok je u naglašenom zastupljeno.“ (Lončarić 1989: 124).

(1989), da govor ima pokoje značajke srodne međimurskom dijalektu – gubitak opreke po kvantiteti, jednačenje $*o = l$ kao o , instrumental jednine imenica m.r. i s.r. završava na *-um* (primjerice, *lopätum*) te dolazi do gubljenja početnog nenaglašenog y . Nedugo nakon toga uslijedila su dijalektološka istraživanja Jože Horvata (2011: 89–95) koji potvrđuje pripadnost govora Svetog Đurđa Ivšićevu tipu I_5 te potvrđuje Lončarićevu tezu da govor obilježava tronaglasni inventar (kratki naglasak, dugosilazni naglasak i akut). Horvat 2012. godine objavljuje članak *Iz morfologije govora Svetoga Đurđa: imenice a-deklinacije* u kojem detaljno predstavlja i morfološke značajke koje se odnose na imenice *a*-deklinacije. Leksičku su razinu govora vrlo dobro predstavili i opisali, s jedne strane, Blažeka i Belović (2009) obradivši opći sloj leksika koji se koristi u različitim komunikacijskim situacijama govornika Svetoga Đurđa, a s druge strane, Horvat⁹ analiziravši antroponimijsku (u Svetome Đurđu proučava osobna imena, a u Obrankovcu, Prilesu i Svetom Đurđu obiteljske nadimke) i toponimijsku građu (iscrpno opisuje i interpretira toponimiju ludbreške Podravine).

Osim analize pojedinačnih mjesnih govora, u dijalektološkim su istraživanjima zastupljeni i opisi skupine govora pa se tako proučavanju istočne ludbreške Podravine, odnosno bukovečkoga govornog područja¹⁰ posvećuje Novak (2013; 2014). Novak detaljno prikazuje fonetiku i fonologiju govora bukovečkih naselja pri čemu ih uspoređuje sa susjednim donjomeđimurskim govorima, ali i s ostalim govorima kajkavskoga područja. U bukovečkim je govorima zabilježena neujednačenost po kriteriju jednačenja starog stražnjeg nazala $*o$ i slogotvornoga $*l$, pa se tako u većini govora njihova kontinuanta izjednačila s vokalom o , a jedino se u govorima Martinića i Svetoga Petra izjednačila s vokalom u (Novak 2013: 90, 2014: 75–77). Pritom, takvo neočekivano izjednačenje $*o = l$ s etimološkim u bukovečke govore udaljava od međimurskih govora u kojima takve dijalektne značajke nema.

Ovaj prikaz dosadašnjih dijalektoloških istraživanja s područja ludbreške Podravine pokazuje da postoje određene nepodudarnosti u vezi s analizama dijalektne građe. Naime, u pogledu je prozodije mjesnog govora Svetoga Đurđa vidljivo da Belović i Blažeka (2009) smatraju da je ukinuta opreka po kvantiteti i intonaciji, odnosno da je fonološki značajno jedino

⁹ Joža Horvat 2012. godine objavljuje članak pod nazivom *Iz antroponimije općine Sveti Đurđ: obiteljski nadimci u Svetome Đurđu, Obrankovcu i Prilesu*, zatim 2015. godine *Pogled u suvremenu antroponimiju Svetoga Đurđa: osobna imena*, a 2018. godine objavljuje doktorsku disertaciju *Toponimija ludbreške Podravine*.

¹⁰ Novak svojim dijalektološkim istraživanjem obuhvaća govore koji su sastavu Općine Veliki Bukovec, zatim Općine Mali Bukovec te dodatno uključuje govor naselja Selnica Podravska koji prema geografskome prostiranju ne pripada području ludbreške Podravine, ali Novak smatra da postoji izuzetna podudarnost govora tog naselja govoru Mali Bukovec (Novak 2013: 84).

mjesto siline, a Lončarić (2005) i Horvat (2011) bilježe primjere minimalnih parova riječi te utvrđuju da nema potpunog ukidanja opreke po kvantiteti, no razvoj govora ide prema tom smjeru. Osim u govoru Svetoga Đurđa, razilaženje među istraživačima vidljivo je i u analizi mjesnog govora Svetoga Petra koji Blažeka (2000) smatra jednoakcenatskim, a Novak (2013; 2014) govor Svetoga Petra i općenito bukovečke govore proučava kao troakcenatske.

5. Naznake o mjesnome govoru Sudovčine

Mjesni govor Sudovčine s područja zapadne ludbreške Podravine dosada nije bio predmetom dijalektoloških istraživanja, štoviše navedeni kajkavski punkt nije ni zabilježen u dijalektološkim radovima. Stoga se u nastavku rada daje prikaz osnovnih fonoloških i nekih, reprezentativnih morfoloških osobitosti govora Sudovčine koji se temelji na snimljenom govoru i prikupljenoj frazeološkoj građi ispitanika.

5.1. Fonološke značajke

Kao što je to naznačio već Ivšić (1996) na svojoj karti kajkavskoga narječja, govor Sudovčine pripada konzervativnim kajkavskim govorima u kojima se osnovna kajkavska akcentuacija, koja je po prozodijskom inventaru troakcenatska, iznimno dobro očuvala. Tročlani naglasni sustav govora Sudovčine čine, dakle, kratki naglasak (˘), dugouzlazni, akut (ˆ) te dugosilazni, cirkumfleks (ˆ̂), a nenaglašena dužina je izgubljena¹¹. Svaki slog u riječi može nositi naglasak, bez obzira na položaj. Prema tome kratki naglasak dolazi u jednosložnim riječima: *bîk, mîš, rîs*, na početnome slogu riječi: *rîba, čûča, pîceki, vĕlka, štĕti* i na unutrašnjem slogu: *napîti, vřtĕti, kòbîla*, a na finalnim slogovima u pravilu ne dolazi. Nadalje, akut može stajati na početnome slogu: *žîveti, skôkati, stôri, xrôniti, îti* ili na jednom od unutrašnjih: *rešĕta, imĕna*, a cirkumfleks može stajati na svim položajima, stoga dolazi u jednosložnim riječima: *krôst, rît, rĕp*, na početnome slogu riječi: *gôska, tĕnka, nôčna, fkrôla, zôjec, gôvran, jôstrep, vîdla*, na unutrašnjem: *kôsmôti, debĕli, želôca* te na finalnom slogu riječi u 1. jd. prez. *žurîm*, 2. jd. prez. *velîš* te 3. jd. prez. *vučî, telî, gledî*.

Nakon sažetog pregleda naglasnog sustava govora Sudovčine, valja prikazati osnovne vokalske i konsonantske značajke govora. U većini se govora kajkavskoga narječja refleksi poluglasa *ə izjednačuje s refleksom jata *ě te je prema tome dobiveno jednačenje, odnosno prva kajkavska jednadžba, koje ne nalazimo u drugim slavenskim jezicima (Lončarić 1996: 72). Prva je kajkavska jednadžba, odnosno jednačenje jata i poluglasa, ovjerena u mjesnome govoru Sudovčine. Izjednačen refleks jata i poluglasa realiziran je kao zatvoreno e (*ə = ě > e). Odraz poluglasa kao zatvoreno e (*ə > e) može se iščitati iz sljedećih primjera: *dĕn, tĕnka* u dugome slogu, i *pĕš, dĕnes, kĕsno* u kratkome slogu. Refleks je jata, kao i refleks poluglasa, također

¹¹ Navedeni prozodijski inventar potvrđuju i istraživači ludbreške Podravine ((Lončarić (1989), Horvat (2011), Novak (2013; 2014)) u svojim dijalektološkim radovima.

realiziran kao zatvoreno *e* ($*\check{e} > e$) što je potvrđeno u primjerima: *lěpi*, *běli*, *slěpi*, *mlěko*, *zěvati*, u dugome slogu, i *vrtěti*, *trpěti*, *letěti*, u kratkome slogu.

Za kajkavske je govore značajna i druga kajkavska jednadžba, odnosno izjednačavanje stražnjega nazala $*\varrho$ i slogotvornoga $*l$ s nekim od vokala ($*a$, $*o$, $*u$). Stjepan Ivšić navodi da u zagorsko-međimurskoj skupini govora kontinuant glasova $*\varrho$ i $*l$ „ima specifičnu fonološku individualnost, najčešće krajnje zatvoreni ϱ ili diftong *ou*, odnosno ta se kontinuant izjednačuje s vokalom *o* ili *u*, a na manjem je terenu očuvan malo otvoreniji od *o* ili je prešao u vokal *u*“ (Brozović 1988: 92). U govoru Sudovčine zapaženi su primjeri koji potvrđuju da se odraz izjednačenih $*\varrho = l$ izjednačio sa zatvorenim *o* ($*\varrho = l > o$). Stoga, stražnji se nazal $*\varrho$ realizirao kao zatvoreno *o* ($*\varrho > o$) u primjerima: *gôska*, *zôp*, *zmôčeni* 'izmučen', *rôki*, *gòlôp*, a slogotvorno je $*l$ dalo zatvoreno *o* ($*l > o$) u primjerima: *pôš*, *vôk*, *môčati*, *zatôči*, *pôx*, *žôti*, *bôxa*.

Nadalje, u govoru Sudovčine slogotvorno se *r* u nenaglašenoj poziciji ostvaruje s pratećim vokalom *e*, primjerice, *čerlěni/čřlěni*, dok se u naglašenoj poziciji nikada ne realizira pratećim samoglasnikom, primjerice, *čřf*, *křf*, *čřni*, *čřna*, *břbřlaf*.

U kajkavskim se govorima redukcija pojedinih samoglasnika i slogova može dogoditi u inicijalnom, medijalnom ili finalnom položaju u nenaglašenoj poziciji. Uzrok navedene pojave vezan je uz pretpostavku da se sva jačina izgovora prebacuje na slog koji nosi naglasak, što naposljetku dovodi do slabljenja izgovora nenaglašanih samoglasnika ili slogova, a zatim u pojedinim riječima dolazi i do njihovog potpunog gubljenja (Belović, Blažeka 2009: 28). U govoru Sudovčine zabilježene su promjene ispadanja vokala u inicijalnom, medijalnom i finalnom položaju. Primjeri koji potvrđuju gubljenje pojedinih vokala na početku riječi su: *tspôť*, *dışel*, *blěči*, *kôli*, *stôla*, u središnjem slogu potvrde nalazimo u primjerima: *vělka*, *vídla*, *săki*, *tůlkô*, a na kraju riječi: *sřkak*, *nřť*, *ovăk*, *ovôť*, *nřkak*, *drůgač*, *něk*, *kăm*, *tăm*, *kôť*, *tôť*. Osim toga, česta su i ispadanja čitavih slogova u medijalnom položaju, što je vidljivo u primjerima: *bôš*, *něm* i *vřš*.

Što se tiče konsonantizma, Lončarić ističe da je u distribuciji suglasnika ključna inovacija obezvučenje na finalnom položaju riječi, odnosno zvučni suglasnici prelaze u bezvučne (Lončarić 1996: 94). U mjesnome govoru Sudovčine ta se pojava sustavno provodi, stoga dolazi do zamjene zvučnih opstruenata bezvučnima u primjerima: $b > p$ (jastreb $>$ *jôstrep*), $d > t$ (ovuda $>$ *ovôť*), $g > k$ (vrag $>$ *vrôk*), $z > s$ (obraz $>$ *ôbras*) $ž > š$ (puž $>$ *pôš*), $v > f$ (zdrav $>$ *zdrăf* i *crv* $>$ *čřf*). Osim u finalnom položaju riječi, u primjerima *ôfca* i *žřfce* zvonačnik *v* zamjenjuje se šumnikom *f* ispred bezvučnih suglasnika i u unutrašnjim slogovima.

Nadalje, ishodišni je prijedlog i prefiks **və* u kajkavštini, osim u pojedinim rubnim istočnim i zapadnim kajkavskim govorima, ostvaren kao *v(u)(-)* (Lončarić 1996: 69). U govoru je Sudovčine zapaženo da ispred suglasnika *b*, *g*, *r*, *z* i *ž* dolazi sonant *v*, što potvrđuju primjeri: *v bêla*, *v glôvi*, *v rîti*, *v rôki*, *v zôbe*, *v želôcu*, a ispred suglasnika *k*, *t* dolazi do ukidanja opreke po zvučnosti te sonant *v* prelazi u svoj bezvučni parnjak *f*, primjerice, *f tēm*, *f kamēnu*, *fkrôla*. Ispred suglasnika *v* ili *f* prijedlog *və* (-) ostvaruje se kao *vu* u primjerima: *vu vûxə*, *vu vrêči*, *vu vôdu*. Osim toga, značajno je spomenuti kako se ispred sonanta *m* sonant *v* zamjenjuje glasom *x* koji ima velaran izgovor, stoga među govornicima Sudovčine imamo zabilježene primjere: *xmrêti* i *xmərîti*.

Lončarić navodi kako je opća kajkavska pojava da iskonsko *u* dobiva protetsko *v*- (Lončarić 1996: 81). Govornici Sudovčine vrlo često upotrebljavaju protezu, odnosno leksem koji započinje samoglasnikom *u* dosljedno dobiva protetsko *v*, primjerice, *vûxə*, *vuči*, *vôgel*, *vûra*, *vûš*. Proteza se zadržava i u slučaju kada se leksemu nadoda prefiks, primjerice, *navčiti* – *navčîti*.

U mjesnom je govoru Sudovčine dočeto slogovno *-l* zadržano tj. neizmijenjeno u jednini muškoga roda glagolskih pridjeva radnih, primjerice, *dôšel*, *rêkel*, *dêlal*, *mêl*, *prêšel*, *pôjel*, *spôl*. Iako je u geografski bližim govornim područjima kao što su sjeverozapadni zagorski govori te varaždinski govori zabilježena realizacija dočetonoga *-l* u *-u* (*w*), *v* ili čak u *f*, takvi ostvaraji nisu potvrđeni među govornicima Sudovčine.

Na jugozapadnom se području kajkavskoga narječja vrlo dobro razlikuju afrikate *č* i *ć* (čuva se starije stanje **tj* > *ć*), dok se u većem dijelu kajkavskih govora te na istoku i u Slavoniji realizira jedna palatalna afrikata – *č̣* (srednje, trorogo *č*) koja je nastala ujednačavanjem afrikata *ć* i *č̣* (*ć* = *č̣* > *č̣*) (Lončarić 1996:88). U govoru Sudovčine, kao i u većem dijelu govora kajkavskoga narječja, praslavenska se skupina **tj* izjednačila sa starim **č* u palatalnoj afrikati *č̣*, što potvrđuju primjeri: *čmêla*, *čřvi*, *čôrava*, *kôrnača*, *vrêči*, *čřni*, *môček*, *nôčna*. Nadalje, praslavenska skupina **dj* ima dvostruk razvoj. U istočnim kajkavskim govorima razvija se zajedno s razvojem skupine **tj*, dakle prelazi ili u meko *ž* ili *ẓ̌*, a u zapadnim se govorima izjednačuje s *j* (Lončarić 1996: 88). U govoru Sudovčine praslavensko **dj* realizira se kao *j*, u primjerima *žêjen* i *brêja*, ali zabilježen je i ostvaraj zvučne palatalne afrikate *ẓ̌* u pridjevu *xřžôvi*. Samim time, zabilježen je i praslavenski suglasnički skup *st'* (< **stj* = **skj*) koji je dao konsonantsku skupinu *šč̣*, što je razvidno u primjerima: *namêščati* (se) i *pûšč̣en*. Praslavenski suglasnički skupovi **čar-* i **čer-* čuvaju se bez promjene. U ogledu govora Sudovčine neizmijenjena skupina **čar-* potvrđena je u primjerima: *čřf*, *čřni*, *čřna*, a skup **čer* dao je kajkavsko punoglasje jedino u nenaglašenoj poziciji: *č̣(e)rlêni* i *puč̣(e)rlêneti*.

Osim navedenih osnovnih fonoloških značajki, važno je spomenuti i sudbinu ostvaraja praslavenskoga palatalnog **r'* te realizaciju kajkavskih depalalizacija u kajkavskom konsonantskom sustavu. U kajkavskim je govorima sonant **r'* očvrstnuo, ili se realizirao kao slijed *rj* u intervokalnim položajima (Lončarić 1996: 87). Među govornicima Sudovčine praslavenski palatalni **r'* razvio je dosljedno slijed *r + j* u položaju ispred vokala (*e* i *a*), što je vidljivo u primjerima: *pufürjena* i *zagovörjati*. Takav razvoj skupa *rj* od palatalnog **r'* povezuje kajkavsko narječje sa slovenskim jezikom (Brozović 1988: 95). Što se tiče kajkavskih depalatalizacija, one zahvaćaju dva palatalna sonanta – *ʃ* i *ɲ*. Depalatalizacija *ʃ > ʃ* dosljedno se provodi u većini kajkavskih govora, no za ovoga je istraživanja u govoru Sudovčine zabilježen samo jedan primjer u kojima se ona provodi – *bòle*. S druge strane, među govornicima je potvrđen povećí broj primjera u kojima primarni *ʃ* nije depalataliziran: *čòxʃati*, *ʃúdi*, *kòšʃati*, *zèʃe*, *zaʃúbiti*, *pòvòvʃati*. Depalatalizacija *ɲ > n* među govornicima nije zabilježena, no zapažena je promjena *ɲ > j*, odnosno fonem *ɲ* prelazi u *j*, što je razvidno u primjerima: *kòj*, *svíja* i *tʃje* 'trnje'.

5.2. Neke morfološke značajke

U većini hrvatskih mjesnih govora u imenica muškoga roda koje imaju gramatičku kategoriju 'živo' očituje se izjednačavanje akuzativa i genitiva jednine. Za govore kajkavskoga narječja svojstven je sinkretizam akuzativa i genitiva jednine i u imenicama koje imaju gramatičku kategoriju 'neživo' (Lončarić 1996: 100). Lončarić (1996: 100) ističe da takav sinkretizam padeža nije potvrđen u govorima u kojima se u imenica za 'neživo' čuva starije sranje – zapadni zagorski govori (Pregrada, Krapina), na Bilogori, u sjevernoj Moslavini. U govoru Sudovčine morfološke promjene ujednačavanja akuzativa i genitiva jednine u imenica muškoga roda koje znače 'neživo' zabilježene su u primjerima: *mèti jèzika*, *díšel je gràxa zèti*, *slòžila bòm telefòna*, *pès je fiḡgel lânca*.

U većem je dijelu kajkavskih govora u deklinacijskom sustavu vidljiv izostanak vokativa kao posebnog oblika u čijoj se službi danas koristi nominativ (Lončarić 1996: 98). U ogledu govora Sudovčine zabilježeno je ujednačavanje oblika vokativa i nominativa jednine što je ovjereno u primjerima: *bàka*, *Štèfek*, *Āvek*.

Nadalje, u instrumentalu jednine neutralizirana je razlika između imenica čija osnova završava palatalom i imenica čija osnova završava nepalatalom, stoga sve imenice imaju instrumentalni nastavak *-om*, što nam potvrđuju primjeri: *rèpòm*, *pòslòm*, *kòrakòm*, *plòtòm*, *màslòm*, *kòjòm*, *rítjom*, *màgarçòm*, *kľučòm*, *nòžòm* *zòjcòm*.

U govoru Sudovčine u N mn. imenica muškoga roda postoje samo kratki množinski oblici, a takva pojava neproširene osnove potvrđena je u primjerima: *gòlòbi, mìši, vòli, vòki*. U imenici *vòki* očuvan je velar i prema tome izostaje provođenje sibilizacije.

Osim toga, u govoru je zabilježeno čuvanje kajkavskog razlikovanja neodređenih glagolskih oblika infinitiva i supina. Potvrđen je veći broj infinitiva s nastavkom *-ti*: *živeti, čòxlati (se), dèlati, pìsati, gègati (se), skòkati, nafčiti (se), jàxati, čèkati*, a supin mogu imati samo nesvršeni glagoli i on se upotrebljava kao dopuna glagolima kretanja što potvrđuju primjeri: *dòjdi bròt* i *bòm išla spòt*.

Specifična morfološka osobitost koja se ističe u govoru Sudovčine, kao i u većem dijelu kajkavskih govora, je tvorba futura. Naime, buduće se vrijeme izriče složenim glagolskim oblikom – futurum, koji se tvori svršenim prezentom glagola *biti* i glagolskim pridjevom radnim (Lončarić 1996: 109). Primjeri potvrđeni u govoru su: *bòm zvòla navêčer, bòdem išla* i *bùš vídla*.

Lončarić (1996: 104) ističe da u većem dijelu kajkavskih govora dolazi do gubitka razlikovanja upotrebe određenih i neodređenih oblika pridjeva, naročito u atributivnoj službi. U predikatnoj je službi razlika između dvaju oblika pridjeva bolje sačuvana, dok pri neutralizaciji prevladava određeni oblik pridjeva. (Lončarić 1996: 104). U govoru je istraženog područja uočeno da u funkciji atributa pridjev dolazi u određenom obliku: *Tàm ti stojì črlèni papêr. Žòti mòček je nadržòpal*. Međutim, u funkciji atributa može biti i neodređeni pridjev (uz pokaznu zamjenicu) – *Òf glòden pèš*. Određeni se oblik pridjeva javlja kao dio imenskoga predikata: *Mòček je debèli. Kòj je jòki.*, a dokidanje razlike određenih i neodređenih oblika pridjeva jasno prikazuje sljedeći primjer – *Tò je jòkò vrèden, bìster i sùxi dèčec*. Pridjevi kod kojih se rabi neodređeni lik imaju zabilježeno nepostojano *e*.

Među govornicima učestalo se upotrebljava upitno-odnosna zamjenica *što* i *ko* za živo (*Štò je dòšel? Kò je tò rèkel?*), a zamjenica *kaj* za neživo (*Kàj će mi papêr?*).

6. O frazeologiji

Termin frazeologija potječe od dviju grčkih riječi *phrasis* – izraz i *lógos* – riječ, govor te ima dva moguća značenja. Prvo značenje termina podrazumijeva jezikoslovnu disciplinu, odnosno znanost koja unutar jednoga ili više jezika proučava jezične jedinice čvrste strukture (frazeme), dok se drugo odnosi na sveukupnost jezičnih jedinica jednoga jezika koji su raspodijeljeni prema različitim kriterijima (Fink-Arsovski 2002: 5; Kovačević 2012: 3). U okviru ovog značenja razlikuju se određene frazeološke skupine: zoonimna frazeologija (sveukupnost frazema sa zoonimnim sastavnicama), somatska frazeologija (sveukupnost frazema sa somatskim sastavnicama), nacionalna frazeologija (sveukupnost frazema nacionalnog podrijetla), posuđena frazeologija (sveukupnost frazema-posuđenica), dijalektalna frazeologija, poredbena frazeologija i dr. (Fink-Arsovski 2002: 5).

Frazeologija se smatra relativno mlađom lingvističkom disciplinom čiji put osamostaljivanja od leksikologije započinje sredinom 20. stoljeća, točnije 1947. godine kada Viktor Vladimirovič Vinogradov, ruski jezikoslovac, objavljuje rad pod nazivom *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku* (Fink-Arsovski 2002: 6). Navedenim je radom frazeologija definirana kao samostalna grana unutar ruske lingvistike koja postoji paralelno s leksikologijom (Kovačević 2012: 4). Vinogradov se smatra ocem ruske frazeologije (Barčot 2017: 15) i začetnikom slavenske frazeologije (Kovačević 2012: 4).

Zanimanje lingvista za područje frazeologije proširilo se uvelike i na druge slavenske zemlje (Fink-Arsovski 2002: 6). Frazeološka se istraživanja unutar hrvatskog jezičnog konteksta započinju razvijati teorijskim radom Antice Menac koja početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća objavljuje znanstveni frazeološki članak pod nazivom *O strukturi frazeologizama* (Fink-Arsovski 2002: 6; Kovačević 2012: 4). U tome članku autorica primjenjuje teoriju ruske frazeologije i samim time iscrpno analizira strukturalna obilježja frazeološke jedinice te proučava odnose njihovih sastavnica, a i međufrazemske odnose (Barčot 2017: 21). Tim je radom Menac zapravo stvorila temelje zagrebačke frazeološke škole koja je ključna za osamostaljivanje frazeologije kao lingvističke discipline i promicanje hrvatske frazeologije izvan područja Hrvatske (Kovačević 2012: 4). Osim Menac i grupe suradnika okupljenih oko nje u zagrebačkoj frazeološkoj školi, neizostavno je spomenuti ime Josipa Matešića koji se također među prvima počeo baviti frazeologijom te je objavom prvoga *Frazeološkoga rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1982. godine uvelike pridonio razvoju hrvatske frazeologije (Barčot 2017: 21). Budući da je interes za frazeologiju značajno porastao,

o čemu nam svjedoči povećani broj radova o različitim aspektima frazeološke problematike, Željka Fink-Arsovski u suradnji s Barbarom Kovačević i Anitom Hrnjak (2017) objavljuje iscrpnu *Bibliografiju hrvatske frazeologije* u kojoj autorice objedinjuju frazeološke radove pisane u razdoblju od 1970. pa sve do 2017. godine.

6.1. Osnovna frazeološka jedinica

Menac (2007: 9) ističe da se međusobnim udruživanjem leksema stvaraju sveze riječi koje se prema značenju mogu podijeliti na slobodne i frazeološke (neslobodne). Slobodne se sveze stvaraju u toku govornog procesa i komponente zadržavaju svoje doslovno značenje, odnosno značenje cijele sintagme predstavlja zbroj tih zasebnih značenja, dok se nasuprot tomu frazeološke sveze reproduciraju u gotovom obliku i pritom dolazi do gubljenja značenja neke ili čak svih komponenata pa se značenje cijele sintagme ne može izvesti iz značenja pojedinačnih komponenata (Fink-Arsovski 2002: 6; Menac 2007: 9–11). Frazeološku svezu leksema Menac (2007: 11) naziva i frazemom.

U radovima istaknutih stranih i hrvatskih frazeologa javljao se niz različitih naziva za temeljnu frazeološku jedinicu, a neki od najčešće upotrijebljenih termina su: *fraza*, *frazem*, *idiom* i *frazeologizam* (Turk 1994: 27; Kovačević 2012: 6). Termin *fraza* u hrvatskoj frazeologiji nije ušao u uporabu upravo zbog toga što je višeznačan i ima negativnu konotaciju, odnosno označuje rečenicu koja ne kazuje ništa konkretno, a naziv *idiom* označava jednu vrstu frazeoloških jedinica koje imaju samo konotativno značenje (Kovačević 2012: 7). Slijedeći rusku frazeologiju u ranijoj se hrvatskoj frazeološkoj literaturi upotrebljava naziv *frazeologizam* (Fink-Arsovski 2002: 6; Kovačević 2012: 6) koji je motiviran jezikoslovnim disciplinom – frazeologijom (Turk 1994: 37). U današnje vrijeme većina frazeologa prihvaća termin *frazem* i dosljedno ga upotrebljava u literaturi jer se tvorbeno nadovezuje na druge nazive jedinica jezičnoga sustava (fonem, morfem, leksem i dr.) (Turk 1994: 37; Fink-Arsovski 2002: 6; Kovačević 2012: 7–8).

Glede opsega, frazem se minimalno sastoji od dviju komponenata od kojih najmanje jedna mora biti punoznačna, odnosno sastoji se od dviju punoznačnica ili spoja punoznačnice i nepunoznačnice koje obilježava čvrsta struktura jer se frazem ne formira spontano u komunikaciji već govornik odabire usvojenu svezu riječi i zbog takve čvrste strukture značenje cjeline frazema nikada ne odgovara zbroju značenja njegovih komponenata (Menac 1994: 161; Fink-Arsovski 2002: 6–7; Menac 2007: 11). Njihova čvrsta struktura s mogućim ograničenim gramatičkim i leksičkim promjenama ne utječe na promjenu značenja, a uz navedene značajke

frazem ima i stabilan poredak članova (Menac 1994: 161) i uklapa se u rečenicu i vrši sintaktičku funkciju ili se upotrebljava kao zasebna cjelina (Fink-Arsovski 2002: 6). Menac (1994: 161) smatra da je većem dijelu frazema svojstvena metaforičnost i otežana mogućnost prevođenja na druge jezike. Svakako valja istaknuti da frazeme odlikuje ekspresivnost i slikovitost koja se očituje u dubinskoj strukturi frazema i pritom je usko povezana s desemantizacijom (semantičkom pretvorbom) koja se može provesti na razini potpune, djelomične ili nulte desemantizacije¹² (Fink-Arsovski 2002: 6).

Frazemi se analiziraju s triju osnovnih aspekata – semantičkog, sintaktičkog i strukturnog. Semantička se analiza bavi značenjem frazema, načinom njegova formiranja, porijeklom te motiviranošću frazema, a sintaktičku analizu zanima uključivanje frazema u rečenicu i određivanje njegove funkcije u rečenici. Strukturna se analiza frazema, koja je ujedno i teorijski okvir obrade frazeološke građe u ovome radu, bavi opsegom frazema, leksičkim sastavom u okviru kojeg se utvrđuje sintaktički dominantna sastavnica, zatim utvrđivanjem varijantnosti frazema te strukturnom stabilnošću (Fink-Arsovski 2002: 8–9; Kovačević 2012: 11).

6.2. Zoonimska frazeologija

Zoonimska frazeologija obuhvaća frazeme koji u svome sastavu sadrže barem jednu zoonimsku sastavnicu (zoonim – bik, svinja, vrabac ili pridjevska izvedenicu – pasji, konjski, kokošji) (Vidović Bolt 2011: 20; Barčot 2014: 482). Uz somatsku frazeologiju, zoonimska je frazeologija najbrojnija grupa frazema u hrvatskome jeziku (Vidović Bolt 2011: 20). Razlog takvom stanju jest taj što su životinje od davnina prisutne u čovjekovu životu. Njihova se povezanost očituje u velikoj ulozi koju životinja zauzima – izvor je hrane, odjeće i sirovine, vjerni je čuvar i ljubimac, služi kao prijevozno sredstvo te pomaže u obavljanju određenih poslova (Barčot 2017: 71).

¹² Potpuna desemantizacija podrazumijeva da je preoblikovana semantika svih komponenta frazema (Fink-Arsovski 2002: 7), primjerice *debeloj guski rit mazati* – 'pomagati onome kome pomoć nije potrebna', dok se pod djelomičnom desemantizacijom podrazumijeva izgubljeno leksičko značenje samo nekih komponenata, (Fink-Arsovski 2002: 7), primjerice prva lasta *čega* – 'prvi navjestitelj čega'. Fink-Arsovski (2002: 7–8) ističe da frazemi u širem smislu nisu desemantizirani, odnosno nema semantičkog preoblikovanja sastavnica i to je nulta desemantizacija frazema koju uglavnom susrećemo u terminima iz znanosti i različitih područja, primjerice *poljski miš ptičja gripa*, *morski pas*.

Navedeni je odnos čovjeka i životinje potaknuo stvaranje stereotipa (pretežito negativnih) (Vidović Bolt 2011: 20). Mislava Bertoša (1999: 65–68) navodi da je „stereotipni model uvijek antropocentričan¹³“ i „izrasta iz zloupotrebe jezika i životinjskih kategorija koje su prosuđene prema direktnoj korisnosti/nekorisnosti čovjeku“. Dakle, životinjama su bezrazložno pridane pojedine značajke te se na pogrešan način objašnjavaju njihova ponašanja, a Ivana Vidović Bolt (2011: 20) ističe da je čovjek smješten u bolji položaj jer svoje promatranje i mišljenje iskazuje riječima, dok životinje tu sposobnost nemaju. Uzrok negativne konotacije zoonimskih frazema vjerojatno je u široko raširenim stereotipima, a pojedini kulturolozi napominju da ga valja potražiti u basnama različitih pisaca, naročito Ezopa (Bunk, Opašić 2010: 238).

Sam zoonim (primjerice, konj, guska, magarac) gradi značenje cijelog frazema jer se njegove prirodne ili pridodane karakteristike, kao i konotativna obilježja, čuvaju i unose u frazeološki kontekst što naposljetku utječe na simbolički potencijal svih zoonimskih frazema (Vidović Bolt 2011: 21).

U Hrvatskoj postoji čitav niz znanstvenih članka i knjiga u kojima se proučavaju zoonimski frazemi. Neizostavno je spomenuti zbornik urednice Vidović Bolt (2014) naslovljen *Životinje u frazeološkom ruhu* koji sadrži niz znanstvenih radova u kojima se analizira zastupljenost zoonimskih sastavnica u frazemima slavenskih, romanskih te germanskih jezika. Svakako valja istaknuti da 2017. godine Vidović Bolt sa suradnicima objavljuje prvi frazeološki rječnik sa sastavnicom životinjskoga svijeta – *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema*. Rječnik objedinjuje korpus frazema koji sadrži barem jednu sastavnicu u vezi sa životinjom (zoonim, pridjevnu izvedenicu, dio tijela te naziv pribora, proizvoda, staništa i dr.).

¹³ Životinjama se pripisuju ljudske osobine, odnosno životinje promatramo kroz ljudski sustav vrijednosti i navika (Bertoša 1999: 65). Dakle, zoonimski frazemi prikazuju izgled ili ponašanje čovjeka.

7. Dosadašnja istraživanja kajkavske podravske frazeologije

Prikupljanje frazeološke građe pojedinoga mjesnoga govora ili skupine (rijetko pojedinog dijalekta) doprinosi očuvanju leksičkoga blaga tog područja (Malnar Jurišić 2015: 3). Sakupljanjem frazeološkoga korpusa sakupljaju se i temeljni podatci o fonološkim i morfološkim značajkama govora što naposljetku daje potpuniji opis promatranog govora (Malnar Jurišić 2015: 7).

Frazeologija kajkavskih govora, kao i frazeologija štokavskih i čakavskih, iznimno je bogata. U posljednjih je nekoliko desetljeća objavljeno nekoliko radova iz područja kajkavske podravske frazeologije.

Značajan doprinos u istraživanju kajkavskih dijalektnih frazema dala je Mira Menac-Mihalić (2012: 479–491), začetnica proučavanja hrvatske dijalektne frazeologije, koja je u suradnji sa studentima proučavala frazeme iz pedesetak kajkavskih punktova (neki od njih su: Peteranec, Zabok, Ivanec, Brezje, Vinica, Varaždin, Vrbovec, Križevci, Rinkovec i dr.) u sklopu rada na projektu *Istraživanje hrvatske dijalektne frazeologije*. Jela Maresić, vrsna dijalektologinja, prikupila je povećani broj frazema podravskih govora, odnosno mjesnog govora Podravske Sesveta i Kloštra Podravske te poneke frazeme iz susjednih govora Đurđevca, Ferdinandovca i Suhe Katalene. Frazeme sesvetskoga govora Maresić objedinjuje u *Mali frazeološki rječnik govora Podravske Sesveta* koji objavljuje 1995. godine.

Suradnja Maresić i Menac-Mihalić (2008) rezultirala je vrijednim djelom dijalektne kajkavske frazeologije – *Frazeologija križevačko-podravske kajkavske govora s rječnicima*. Frazeološki korpus sadrži nekoliko tisuća frazema koji fonološkim i morfološkim značajkama pripadaju križevačko-podravskoj grupi govora (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 12). Skupina je istraženih mjesnih govora klasificirana u tri dijalekta (podravski, glogovničko-bilogorski i gornjolonjski dijalekt) prema Lončariću (*usp. Karta 3*). Podravski dijalekt obuhvaća mjesni govor Virja, Podravske Sesveta i Bakovčica, zatim glogovničko-bilogorski dijalekt obuhvaća govor Kloštra Podravske, Križevca te Velikih Raščana, a gornjolonjski dijalekt uključuje mjesni govor Vrbovca (frazeološku je građu prikupila Željka Brlobaš) i Peteranca (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 13–30). Na početku se djela prikazuju temeljne značajke istraženih osam mjesnih govora te se nudi kratki pregled o frazeologiji i strukturi frazema. Nadalje, središnji, ujedno i najopsežniji, dio donosi dva rječnika – *Rječnik frazema* i *Rječnik istoznačnih i bliskoznačnih frazema*, a u završnome dijelu autorice donose dva rječnika manje poznatih riječi i samim time navode objašnjenja leksema koji su možebitno nepoznati govornicima izvan

istraženih mjesnih govora. Vladimir Miholek 2015. godine objavljuje članak pod nazivom *Zoonimi kao sastavnica frazeoloških oblika đurđevačkoga kajkavskoga govora* u kojem proučava i analizira poredbene frazeme, poslovice, izreke, predviđanja vremena i narodna vjerovanja sa zoonimskom komponentom u govoru Đurđevca koji pripada podravskom kajkavskom dijalektu. Novije istraživanje govora Đurđevca provele su Martina Bašić i Marija Malnar Jurišić – 2021. godine objavljuju članak *Iz frazeologije đurđevačkoga kajkavskoga govora* u kojem, pomoću semantičko-konceptualnoga pristupa, analiziraju frazeme koji se odnose na čovjekovo stanje, vanjštinu te njegov odnos prema jelu i piću.

7.1. Ostala istraživanja kajkavske dijalektne frazeologije

O kajkavskoj je frazeologiji međimurskoga područja pisala Anđela Frančić u radu objavljenom 1998. godine pod nazivom *Iz frazeologije međimurske kajkavštine*, a u suradnji s Menac-Mihalić 2020. godine objavljuje *Rječnik frazema i poslovice međimurskoga govora Svete Marije*. O frazemima čabarske kajkavštine pisale su Malnar Jurišić i Perina Vukša Nahod – 2011. godine objavljuju rad *O čovjeku ukratko – konceptualna analiza frazema čabarskih govora*, a 2016. rad u kojem proučavaju zoonimske frazeme mjesnoga govora Komina (*Gdje vuk podne zvoni, a lisica poštu nosi – zoonimski frazemi mjesnoga govora Komina*). Malnar Jurišić 2011. godine objavljuje i rad pod nazivom *Somatska frazeologija čabarskih govora* u kojem, sa strukturnoga i semantičkoga aspekta, analizira somatske frazeme mjesnoga govora Tršća, Prezida, Čabra i Hrvatskog. Zoonimskim se frazemima u pojedinim kajkavskim mjesnim govorima bavila i Ines Virč, proučavajući zoonimske frazeme u govoru Zasadbrega, te Zdravka Skok, proučavajući zoonimske frazeme međimurskoga govora Male Subotice (Malnar Jurišić, Vukša Nahod 2016: 227). Osim toga, nastali su mnogobrojni završni i diplomski radovi koji su se bavili područjem dijalektne kajkavske frazeologije.

8. Strukturna analiza zoonimskih frazema

Frazemi se s obzirom na sastav i strukturu dijele na tri osnovna tipa – fonetsku riječ, svezu riječi i frazemsku rečenicu (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). Strukturni aspekt frazemske analize prožima i utvrđivanje inačica pojedinih frazema. U prikupljenom su frazeološkom korpusu mjesnog govora Sudovčine potvrđene frazeološke varijante – leksičkoga, koje su ujedno i najbrojnije, morfološkoga, tvorbenoga, fonološkoga, sintaktičkoga i kvantitativnoga tipa. Nastale varijante ne utječu na frazeološko značenje. U ovom je radu fakultativni dio frazema, kvantitativne inačice, odvojen šiljastim zagradama, a ostale frazeološke inačice okruglim zagradama.

8.1. Fonetska riječ¹⁴

Ovaj se strukturni tip frazema sastoji od jedne samostalne i jedne (rijetko dvije) nesamostalne riječi (proklitike ili enklitike) koje zajedno tvore naglasnu cjelinu (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). U prikupljenom korpusu nema ovjerenih primjera zoonimskih frazema sa strukturom fonetske riječi.

8.2. Sveza riječi

Sveza riječi predstavlja svezu dviju ili više punoznačnih riječi te se, prema unutrašnjoj povezanosti, dijeli na bezvezničke, neovisne, ovisne te poredbene sveze (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). U prikupljenom frazeološkom korpusu bezvezničke sveze, koje imaju dvije punoznačne riječi i pripadaju istoj vrsti riječi (Maresić, Menac-Mihalić 2008:39), nisu zabilježene.

8.2.1. Neovisne sveze

Neovisna sveza u svome sastavu ima dvije punoznačne riječi koje pripadaju istoj vrsti riječi, a najčešće su povezane sastavnim veznicima *i, pa, te, ni, niti* ili rastavnim veznikom *ili*

¹⁴ Pojedini frazeolozi fonetskoj riječi ne pridaju status frazema jer smatraju da se samo veze od najmanje dva punoznačna leksema mogu ubrojiti u frazeme. Menac smatra da to mišljenje „nije uvjerljivo argumentirano“ (Menac 1978: 221).

(Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). Prema sastavnicama i njihovu rasporedu u mjesnom su govoru Sudovčine potvrđena dva frazema neovisne sveze.

veznik + imenica + veznik + imenica: *nît rîba nît mēsō* – 'neodređeno, bezlično'; *<i> jàre i pàre* – 'netko želi sve, i jedno i drugo'.

8.2.2. Ovisne sveze

Ovisna sveza u svome sastavu ima dvije ili više punoznačnih riječi, od kojih je jedna glavna i upravlja oblikom ovisnih riječi (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). U prikupljenom su korpusu zoonimskih frazema potvrđeni glagolski, koji su ujedno najbrojniji, i imenički frazemi sa strukturom sveze riječi. Zamjeničke, priložne i pridjevske sveze nisu zabilježene.

8.2.2.1. Imeničke sveze

U imeničkim je svezama imenica glavna riječ pa određuje oblik ovisnih riječi (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). U frazeološkoj građi razlikujemo tri strukturna podtipa imeničkih frazema sa strukturom sveze riječi: *pridjev + imenica*, koji je najčešći, *broj + imenica* te *imenica + imenica*.

a) pridjev + imenica: *sēlski bîk* – 'gruba osoba'; *nôčni ftič* – 'osoba koja noći provodi u društvu, izvan kuće'; *žrtvenō jàne* – 'osoba koja mora ispaštati umjesto drugih, žrtva'; *grēšni jôrec* – 'osoba na koju se baca sva krivnja, žrtva'; *stôri jôrec* – 'stari pokvarenjak'; *jôka kôbîla (cùjza)* – 'osoba koja je previše opterećena zadacima i obvezama, ali veoma izdržljiva'; *kôkôšje pômčéne* – 'slabo pamćenje'; *stôra kôka* – 'seksualno privlačna žena starije životne dobi'; *stôri kôj* – 'starija, nepristojna osoba'; *kràva mùzara* – 'osoba od koje se očekuje dobra financijska korist'; *svêta kràva* – 'neopravdano privilegirana i zaštićena osoba'; *stôri lîsec* – 'lukava osoba koja iskorištava situaciju'; *stôri môček* – 'lukav, iskusan čovjek'; *têški mägarec* – 'vrlo glup'; *čřna ôfca* – 'osoba koja negativno odudara od svoje okoline'; *bôžja ôfčica* – 'mirna i bojažljiva osoba'; *zgüblena ôfčica* – 'osoba koja je krenula pogrešnim životnim putem'; *pěsji žïvot* – 'težak život'; *sîtna rîba* – 'nevažna, neutjecajna osoba'; *vělka rîba* – 'važna, utjecajna osoba'; *bēla vràna* – 'osoba koja se razlikuje od svoje sredine'; *stôri vôk* – 'snalažljiva osoba, osoba dorasla različitim situacijama i izazovima'.

b) broj + imenica: *přva lōsta čëga* – 'prvi navjestitelj *čëga*; glasnik *čëga*'; *trnôjstō prôse* – 'netko je odbačen, obezvrjeđen'.

c) imenica + imenica: *vôk samòtnak* – 'usamljenik'.

8.2.2.2. Glagolske sveze

U glagolskim je frazemima sa strukturom sveze riječi glagol glavna riječ pa određuje oblik ovisnih riječi (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 39). U prikupljenom korpusu razlikujemo dvanaest strukturnih podtipova od kojih je najbrojniji *glagol + pridjev + imenica*.

a) glagol + imenica: *pìsati bõxe* – 'pisati sitno i nečitko'; *bròjiti õfce* – 'pokušavati zaspati brojeći zamišljene ovce'; *xrõniti zmìju (kãču)* – 'nesvjesno pomagati neprijatelju'; *naprãviti màgarçom kòga* – podvaliti *komu*, izvrgavati *koga* poruzi, prevariti *koga*'; *zìjti svìja* – 'ponijeti se bezobrazno i ružno prema *komu*'.

b) glagol + imenica + prijedlog + imenica: *dèti kòmu bõxu vu vùxo* – 'učiniti da netko na nešto stalno misli'; *lovíti (ìskati) bõxe po rìti* – 'besposličariti, ljenčariti'; *mèti čfve v rìti* – 'biti nemiran'; *mèti leptìriče (leptìreke) v želõcu* – 'biti nervozan, imati tremu'; *mèti kòja za tỳku* – 'imati se čime pohvaliti'; *kùpiti mõčka vu vrèči* – 'kupiti *koga što* naslijepo, bez provjere'; *ìgrati se s këm mõčke i mìša* – 'nadmudrivati se *s kim*, poigravati se *s kim*'; *mèti mùxe v glõvi* – biti svojeglav, nepredvidiv'; *zbìti mùxe z glõve kòmu* – opametiti *koga*'; *bròjiti mùxe <po zìdu>* – 'besposličariti, dosađivati se, ljenčariti'.

c) glagol + pridjev + imenica: *mèti bèsne glìste* – 'raditi gluposti'; *bàviti se kòjskim pòslom* – 'naporno raditi'; *mèti kòjske žifce* – 'imati puno strpljenja'; *drèti ìstu kòzu* – 'stalno ponavljati jedno te isto'; *vìdeti bèle mìše* – 'halucinirati'; *mèti pìleči mòzek* – 'biti glup'; *xõdati põževim kòrakom* – 'ići sporo'; *bìti prõva zmìja (kãča)* – 'biti zla, opaka osoba'; *mèti òkõ sòkõlovo* – 'imati dobar vid, dobro zapaziti sitne detalje'.

d) glagol + pridjev + imenica + imenica: *debèloj gòski rìt màzati* – '1. davati onomu tko već ima, raditi u *čiju* korist; 2. dodvoravati se *komu*, pomagati onomu kome pomoć nije potrebna'; *dèlati žìvom zòjcu rõžan* – 'unaprijed se spremati za *što* nesigurno, rano se veseliti onome što je još daleko od ostvarenja'.

e) glagol + prijedlog + imenica: *bìti na kòju* – 'biti u dobrom položaju, uspjeti'; *stàti se s kòkõšami (kòkõšima)* – 'rano ustati'.

f) glagol + prijedlog + pridjev + imenica: *klàditi se na krìvoğa kòja* – 'usmjeriti napore prema pogrešnom cilju'; *na vìšokem kòju jãxati* – 'biti ponosan, a pomalo i ohol'.

g) glagol + prijedlog + imenica + imenica: *dèlati z bõxe slõna* – 'pretjerivati, preuveličavati *što*'; *dèlati od kòmõrca slõna* – 'pretjerivati, preuveličavati *što*'; *dèlati od mùxe slõna* – 'pretjerivati, preuveličavati *što*'.

h) glagol + prijedlog + imenica + prijedlog + imenica: *pàsti z kòja na màgarca* – 'doći u gori položaj'.

i) glagol + veznik + imenica + veznik + imenica: *štèti i ôfce i nòfce* – 'htjeti i jedno i drugo'; *němati nìt kùčeta nìt màčeta* – 'ne imati nikoga svoga'.

j) glagol + glagol + prijedlog + imenica: *ìti spòt s kòkòšami (kòkòšima)* – 'ići rano spavati'.

k) glagol + glagol + imenica + prijedlog + imenica: *mòči prijèti bika za ròge* – 'ne moći komu ništa'; *mòči obèsiti kàj mòčku o rēp* – 'bezvrijedno je što, može se odbaciti kao bezvrijedno'.

l) glagol + broj + imenica + broj + imenica: *zatòči dvē mùxe jèdnim ùdarcem* – 'jednim potezom obaviti dvije radnje'.

8.2.3. Poredbeni frazemi

Trodijelni se poredbeni frazemi sastoje od sastavnice koja se uspoređuje (A-dio), poredbenog veznika (B-dio) te sastavnice s kojom se uspoređuje, odnosno sastavnice koja se stavlja u odnos s A dijelom (C-dio). U dvodijelnoj je strukturi izostavljen dio koji se uspoređuje (A-dio) (Fink-Arsovski 2002: 12).

U mjesnom je govoru Sudovčine potvrđen oblik poredbene riječi *kàk* te se prema polazištu poredbe razlikuju imenički, glagolski i pridjevski poredbeni frazemi (A + B + C) te poredbeni frazemi bez određenog polazišta (B + C).

8.2.3.1. Imenički poredbeni frazemi

U imeničkom je poredbenom frazemu polazište poredbe u imenici (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 40). Na promatranom govornom području imeničkih je poredbenih frazema relativno malo, odnosno zabilježena su tek dva frazema u dva strukturalna podtipa, dakle *imenica + poredbeni veznik + imenica* i *imenica + poredbeni veznik + pridjev + imenica*.

a) imenica + poredbeni veznik + imenica: *jèzik kàk zmija (kàča)* – 'oštar jezik'.

b) imenica + poredbeni veznik + pridjev + imenica: *rìt kàk stòri zòjec* – 'mala stražnjica'.

8.2.3.2. Glagolski poredbeni frazemi

U glagolskom je poredbenom frazemu polazište poredbe u glagolu (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 40). U prikupljenom korpusu razlikujemo čak dvadeset i jedan strukturni podtip glagolskih poredbenih frazema pri čemu se brojnošću ističe podtip sa strukturom *glagol + poredbeni veznik + imenica*.

a) glagol + poredbeni veznik + imenica: *skõkati kõli kõga kæk cùjzek* – 'ulizivati se *komu*'; *dëlati kæk çřf* – 'marljivo i ustrajno raditi'; *napiti (nalejati) se kæk dêva* – 'jako se napiti'; *jësti kæk fič* – 'malo jesti'; *gëgati se kæk gõska* – 'hodati gegajući se'; *šõpati (xrõniti) kõga kæk gõsku* – 'prisiljavati *koga* da jede protiv svoje volje, više nego što je potrebno'; *dëрати (bëčati) se kæk jõrec* – 'jako vikati'; *skõkati kæk jõrec* – 'visoko, neobuzdano skakati'; *namëšçati se kæk kòkõš (çüça)* – 'neprestano se micati, namještati, vrpeljiti se'; *šçëxati kõga kæk kòkõš* – '1. loše ošišati *koga*; 2. počupati *koga* u tučnjavi'; *raskõkõdõkati (raspovëdati) se kæk kòkõš* – 'brbljavi ženski razgovor'; *dëlati kæk køj* – 'naporno i teško raditi'; *zalübiti (zacõpati) se kæk køj* – 'jako se zaljubiti'; *zaletõvati (zabuxõvati) se kæk kòkõt (pëvec)* – 'biti agresivan'; *xõdati kæk kòrnaça* – 'sporo hodati'; *živeti kæk kòrnaça* – 'dugo živjeti'; *dëрати se kæk kràva* – 'jako vikati'; *ležati (izležõvati se) kæk kràva* – 'ljenčariti, besposličariti'; *zmõçiti se kæk kràva* – 'jako se umoriti'; *držati (zalëpiti se) us kõga, kæk kæk klõpec (šklõpec)* – 'ne odvajati se *od koga, od čega*, biti nametljiv'; *dëlati kæk křtica* – 'marljivo i ustrajno raditi'; *zëvati kæk læf* – 'jako zijevati'; *zalübiti (zacõpati) se kæk mõček* – 'jako se zaljubiti'; *prësti kæk mõčka* – 'biti zadovoljan'; *zbiti (mlõtiti) kõga kæk mõčku* – 'jako istući *koga*'; *zbiti (mlõtiti) kõga kæk mëdveda* – 'jako istući *koga*'; *mřmřati kæk mëdvet* – '1. govoriti nerazgovjetno; 2. negodovati'; *spati kæk mëdvet* – 'duboko i čvrsto zaspati'; *mõçati kæk mřš* – 'šutjeti, pritajiti se'; *dëlati kæk mrõf* – 'marljivo raditi, biti jako vrijedan, radišan'; *dosaživati kæk õsa* – 'dosađivati *komu*'; *zaletõvati (zabuxõvati) se kæk õsa* – 'napadati *koga*'; *biti (põnõvlati) kæk pãpiga* – 'ponavljati ono što drugi govore (govoriti bez razumijevanja)'; *xmõriti kõga kæk pësa* – 'nemilosrdno, okrutno ubiti *koga*'; *iti za këm kæk pëš* – 'pratiti *koga* u stopu'; *lõjati kæk pëš* – 'neprestano govoriti'; *lãgati kæk pëš* – 'mnogo lagati'; *třpëti kæk pëš* – 'mnogo trpjeti, podnositi nepravdu'; *zbiti kõga kæk pësa* – 'jako istući *koga*'; *jësti (ždrëti) kæk svija* – 'neuredno i nepristojno jesti'; *najësti (naždrëti) se kæk svija* – '1. najesti se do sita; 2. prejesti se'; *napiti se kæk svija* – 'jako se napiti'; *smřdeti kæk svija* – 'jako smrdjeti'; *zdëblati se kæk prõsec (svija)* – 'jako se udebljati'; *kõçõpëriti (našušõriti) se kæk pãun* – 'biti pun sebe, umišljen, praviti se važan'; *jësti kæk pìcek* – 'vrlo malo jesti'; *siti kæk põx* – 'potpuno sit'; *spati kæk põx* – 'tvrdo, dobro spavati'; *xõdati (držati se) se kæk põron* – 'uobraženo, umišljeno (hodati, ponašati se)'; *vlëçi se kæk põš* – 'biti spor, sporo se kretati'; *puçrlëneti kæk ræk* – '1. pocrvenjeti od neugodnosti; 2. jako pocrvenjeti od sunčanja'; *mõçati kæk riba* – 'uporno šutjeti,

ništa ne govoriti'; *popëvati kàk slavûj* – 'jako lijepo pjevati'; *xÿkati kàk slôn* – 'jako hrkati'; *pÿti kàk smûk* – 'puno piti, opijati se'; *zëvati kàk sòm* – 'zijevati širom otvorenih usta, jako zijevati'; *krôsti kàk sràka* – 'često krasti'; *pÿsati kàk sràka* – 'ružno pisati'; *popëvati kàk sràka* – 'ružno pjevati'; *smÿdeti kàk tvôr (tvôrec)* – 'jako smrdjeti'; *dëlati kàk vòl* – 'naporno i teško raditi, obavljati teške fizičke poslove'; *krÿčati (dërati se) kàk vòl* – 'jako vikati'; *jësti kàk vrôbec* – 'vrlo malo jesti'; *bëžati kàk zôjec* – 'brzo trčati'; *sÿktati (sÿđiti) kàk zmÿja (kàča)* – 'biti bijesan, bijesno govoriti kroz zube'; *napuxôvati se kàk žàba* – 'praviti se važan'.

b) glagol + poredbeni veznik + imenica + imenica: *čëkati kàk kòza nòža* – 'strpljivo čekati ne znajući što će se dogoditi'; *čÿvati (pàziti) kòga kàk kvòčka pÿceke* – 'brižno čuvati koga'; *prenôšati kàj kàk mòčka mùceke* – 'stalno prenositi s jednoga mjesta na drugo što'; *čÿditi se kàk pÿcek glÿsti* – 'čuditi se bez razloga komu/čemu uobičajenom'; *čÿditi se kàk pÿra glÿsti (drëku)* – 'čuditi se bez razloga komu/čemu uobičajenom'; *skrÿvati kòga kàj kàk zmÿja (kàča) nòge* – 'pažljivo skrivati koga što da se ne otkrije'.

c) glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica: *žÿveti kàk bÿk na gmôjni* – 'udobno živjeti'; *bëžati kàk cÿjzek pred rût* – 'biti brzoplet, nepromišljen'; *ÿti kàk čmêle na mêt* – 'skupljati se u velikom broju, navaljivati'; *dëlati kàk čÿff kamênu* – 'marljivo i ustrajno raditi, ali bez rezultata'; *bÿti kàk fÿič na grâni* – 'potpuno slobodan'; *dòletëti (zaletëti se) kàk jôstrep met kòkôši* – 'naglo, silovito'; *kësi se kàk kòbÿla (cÿjza) na mrôzu* – 'grimasom iskazivati nezadovoljstvo'; *kòšÿlati (brëhati) kàk kòbÿla (cÿjza) na mrôzu* – 'jako kašljati'; *bëžati kàk kòkôš bes glôve* – 'bezglavo juriti'; *glëdati kàk mòček iza vògla* – 'pritajiti se i gledati'; *glëdati (lÿkati) kàk mÿš s posëja* – 'pospano gledati'; *ÿti (skÿpiti se) kàk mùxe na drëk* – 'naglo se i brzo skupljati oko čega'; *ÿti (letëti) kàk mùxa bes glôve* – 'ponašati se rastreseno, smušeno'; *bëžati kàk ôfce na pòjilo* – 'željno i pohlepno pohrliti za čim'; *xmrëti kàk pës na cësti* – 'umrijeti u samoći, napušten i zaboravljen od svih'; *osëčati se kàk pës na lônku* – 'osjećati se loše, bez slobode'; *žÿveti kàk pës na lônku* – 'biti ovisan o drugima'; *držàti se kàk pàjcek vu vrëči* – 'praviti se važan'; *bÿti (žÿveti) kàk rÿba vu vòdi* – 'dobro se osjećati, vrlo dobro se snalaziti u određenoj situaciji'; *bëžati kàk tÿle pred rût* – 'biti brzoplet, nepromišljen'; *zbÿti (mlôtit) kòga kàk vòla v zëlu* – 'jako istući koga'; *bÿti kàk vràna met gòlòbima* – 'biti drugačiji od drugih'; *glëdati kàk žàba tspôt lăpoxa* – 'oprezno gledati'; *mòčati kàk žàba tspôt lÿsta* – 'mudro šutjeti, ne izražavati svoje mišljenje'.

d) glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + glagolska imenica: *ÿti kàk jàne na klàne* – 'prihvatiti što bez otpora, ne protiveći se'.

e) glagol + poredbeni veznik + imenica + veznik + imenica: *živeti (slāgati se) kāk pēs i mōček* – 'stalno se svađati i sukobljavati, biti u lošim odnosima'; *živeti kak gōlōp i gōlōbica* – 'živjeti u velikoj ljubavi i slozi'.

f) glagol + poredbeni veznik + prijedlog + imenica: *narēzati kāk za gōske* – 'sitno nasjeckati'; *kričati na kōga kāk na vōla* – 'jako izgrditi koga'.

g) glagol + poredbeni veznik + glagol + imenica: *čōxlati (čēsati) se kāk da ìma bōxe* – 'jako se češati'; *popēvati kāk da se telī ōfca* – 'ružno pjevati'.

h) glagol + poredbeni veznik + glagol + prijedlog + imenica + prijedlog + imenica: *blēči se kāk da ìde z gōskami na pāšu* – 'loše se obući'.

i) glagol + poredbeni veznik + glagol + imenica + imenica: *držāti se kāk da je pūra krūx zēla (fkrōla) kōmu* – 'držati se uvrijeđeno'.

j) glagol + poredbeni veznik + pridjev + imenica: *bīti (držāti se) kāk pōsrōni gōlōp* – 'šutjeti, ne biti društven'; *živeti kāk ftič nebēski* – 'bezbrizno živjeti'; *bīti kāk čōrava (slēpa) kōkōš* – 'slabo vidjeti, slabo primjećivati'; *īti kāk parādni kōj* – 'praviti se važan'; *držāti se kāk stōra kvōčka* – 'biti pokunjen, nepokretan'; *nadrōpati kāk žōti (sīvi) mōček* – 'jako nastradati'; *īti kāk čōrava (slēpa) mōčka* – 'ne gledati kuda se ide'; *klāti (zbīti, mlōtiti) se kāk žōti mrōvi* – 'oštro, žustro se boriti'; *skītati se kāk jelōvi pēs* – 'lutati bez cilja, skitati se'; *držāti se kāk pōkīsla (mōkra) pūra* – 'tužan, nesretan'; *gēgati se kāk sīta rāca* – 'hodati gegajući se'.

k) glagol + poredbeni veznik + glagolski pridjev + imenica: *bīti kāk pōfūrjena kōkōš* – 'tužno izgledati'; *vlēči se kāk prebīta (pretōčena) mōčka* – 'bezvoljno, polako se kretati'; *zglēdati (ōšēčati se) kāk prebīta (pretōčena) mōčka* – 'izgledati (osjećati) se loše, iscrpljeno, umorno'; *xōdati (vlēči se) kāk prebīti (pretōčeni) pēs* – 'teško, jedva hodati'.

l) glagol + poredbeni veznik + imenica + glagolski pridjev + imenica: *dījti kāk kūja (kūjsa) pōdvīta rēpa* – 'posramiti se, posramljeno se povući'.

m) glagol + poredbeni veznik + imenica + glagolski pridjev + prijedlog + imenica: *bīti kāk pēs pūsčēn z lōnca* – 'osjećati se slobodno'.

n) glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev + imenica: *vrtēti se kāk mōček kōli vrōče kāsē* – 'okolišati, oklijevati, oprezno postupati'; *xmrēti kāk pēs pot tūžim plōtom* – 'umrijeti u najvećoj bijedi, bijedno završiti svoj život'; *glēdati kāk tēle v šārena (bēla) vrōta* – 'iznenađeno gledati, začuđeno'.

o) glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev: *osëčati se kàk rìba na sũhom* – 'loše se osjećati, biti u teškoj situaciji'; *zëvati kàk rìba na sũhom* – 'ostati bez riječi, ne moći progovoriti'.

p) glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica + glagol: *popëvati kàk da mōčka za rēp navlōči ko* – 'loše pjevati, pjevati bez sluha'.

r) glagol + poredbeni veznik + broj + imenica: *živeti kàk dvô ftiča* – 'živjeti u slozi'.

s) glagol + imenica + poredbeni veznik + imenica + imenica: *mëti jëzika kàk kràva rēpa* – 'imati brbljav, dug jezik'.

t) glagol + prijedlog + imenica + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica: *mōxati z rîtjom kàk mōček z rēpom* – 'ljuljati stražnjicom u hodu'.

u) glagol + prilog + poredbeni veznik + imenica: *pìsati gfdò kàk mōček* – 'ružno pisati'; *zūjati òkòli kàk mùxa* – 'dosadivati svojim pričama kome'; *dìxati tēškò kàk pòx* – 'teško disati'.

v) glagol + prilog + poredbeni veznik + imenica + imenica: *držàti jòkò kàk pès jēza* – 'slabo pritisnuti'.

8.2.3.3. Pridjevski poredbeni frazemi

U pridjevskom je poredbenom frazemu polazište poredbe u pridjevu (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 40). Pridjevski su poredbeni frazemi, uz glagolske, među najbrojnijima u promatranom korpusu zoonimskih poredbenih frazema. U okviru četiri strukturna podtipa pridjevskih poredbenih frazema najzastupljeniji je podtip *pridjev + poredbeni veznik + imenica*.

a) pridjev + poredbeni veznik + imenica: *bëdasti (nõri) kàk bìk* – 'glup'; *bëzni kàk bìk* – 'jako ljut, bijesan'; *jòki kàk bìk* – 'vrlo snažan, jak'; *zdräf kàk bìk* – 'potpuno zdrav, u izvrsnom zdravstvenom stanju'; *dòsaden kàk bòxa* – 'jako dosadan'; *pamëten kàk bubamãra* – 'jako pametan'; *vrëdna kàk čmëla* – 'jako vrijedna, radišna'; *dòsaden kàk čřf* – 'jako dosadan'; *vrëden kàk čřf* – 'jako vrijedan, radišan'; *pìjan kàk dëva* – 'jako pijan'; *čřni kàk gòvran* – 'jako crn'; *dòsaden kàk glìsta* – 'jako dosadan'; *tënka (sũxa) kàk glìsta* – 'jako mršava'; *lëpa (fâjna) kàk gòlòbica* – 'jako lijepa'; *bëdasta (blëšava) kàk gòska* – 'jako glupa'; *zalübłena (zacòpana) kàk gòska* – 'jako zaljubljena žena'; *mërni kàk jãne* – 'jako miran'; *bëdasta (blëšava) kàk kòkoš (čũča)* – 'jako glupa'; *zmòtana kàk kòkoš* – 'zbunjena ženska osoba'; *tënki (sũxi) kàk kòmõrec* – 'jako mršav'; *bëdasti (blëšavi) kàk kòj* – 'vrlo glup'; *jòki kàk kòj* – 'iznimno snažan, u dobroj

tjelesnoj formi'; *l̥ubomoren kāk kōj* – 'jako ljubomoran'; *mōker kāk kōj* – 'jako se znojiti'; *zdrāf kāk kōj* – 'sasvim zdrav, dobra zdravlja'; *zmōčeni kāk kōj* – 'jako umoran'; *bēdasta kāk kōza* – 'vrlo glupa'; *debēla (jōka) kāk krāva* – 'jako debela'; *lēni kāk krāva* – 'jako lijen'; *dōsaden kāk klōpec (šklōpec)* – 'jako dosadan'; *čřni kāk křtica* – 'izrazito crne boje'; *vrēden kāk křtica* – 'vrlo vrijedan, marljiv'; *slēpi kāk křtica* – 'slijep, slabovidan'; *xmōja kāk kùja (kùjsa)* – 'jako zločesta'; *bēli kāk lābōt* – 'potpuno bijel'; *hrāber kāk lāf* – 'vrlo hrabar'; *pamēten kāk lesica (lisica)* – 'vrlo lukav i domišljat'; *gřdi kāk mōček* – 'jako ružan'; *zalūbļeni (zacōpani) kāk mōček* – 'jako zaljubljen'; *flēten kāk mōčka* – 'vrlo brz i okretan'; *bēdasti (blēsavi) kāk mägarec* – 'vrlo glup'; *třdi kāk mägarec* – 'jako tvrdoglav'; *bēdasti kāk mājmon* – 'vrlo glup'; *kōsmōti kāk mājmon* – 'vrlo dlakav'; *jōki kāk mēdvet* – 'vrlo jak'; *māli kāk mīš (mīšek)* – 'vrlo malen'; *mōker kāk mīš* – 'potpuno moker, pokisao'; *vrēden kāk mrōf* – 'jako vrijedan'; *dōsaden kāk mūxa* – 'vrlo dosadan, nametljiv'; *sēdi kāk ōfca* – 'vrlo sijed'; *dōsaden kāk ōsa* – 'jako dosadan'; *bezōbrazni kāk pēs* – 'vrlo drzak i bezobrazan'; *bēsni kāk pēs* – 'jako bijesan i ljut'; *glōden kāk pēs* – 'jako gladan'; *gřdi kāk pēs* – 'jako ružan'; *xmōji (xūdi) kāk pēs* – 'jako zločest'; *l̥ubomoren kāk pēs* – 'jako ljubomoran'; *zmōčeni kāk pēs* – 'jako umoran, izmoren'; *žējen kāk pēs* – 'jako žedan'; *debēli kāk pājcek (prōsec, svija)* – 'jako debeo'; *pījan kāk svija* – 'jako pijan'; *zmōžani kāk svija* – 'jako prljav'; *debēli kāk pōx* – 'jako debeo'; *sīti kāk pōx* – 'potpuno sit'; *mōxļavi (spōri) kāk pōš* – 'veoma spor'; *zmōžani kāk přsica* – 'jako blatna, prljava'; *debēla kāk přsica* – 'jako debela'; *bēdasta (blēsava) kāk pūra* – 'jako glupa'; *čerlēni kāk rāk* – 'jako crven'; *flēten kāk rāk* – 'veoma spor'; *bīster kāk rība* – 'svjež, odmoran'; *zdrāf kāk rība* – 'sasvim zdrav, dobra zdravlja'; *bēsni (napūxjeni) kāk rīs* – 'jako ljut, bijesan'; *debēli kāk slōn* – 'jako debeo'; *pījan kāk smūk* – 'jako pijan'; *břbļaf kāk srāka* – 'jako brbljav'; *čřni kāk srāka* – 'jako crn'; *znātižēļen kāk srāka* – 'pretjerano radoznao'; *flēten kāk sřna* – 'vrlo brz'; *plōhi kāk sřna* – 'jako plašljiv'; *tēnka (sūxa) kāk sřna* – 'vrlo vitka osoba'; *dōsaden kāk stenica* – 'jako dosadan i naporan komu'; *bēdasti (blēsavi) kāk tēle* – 'blesav, glup'; *dōsaden kāk vūs* – 'jako dosadan'; *flēten kāk vēverica* – 'jako brz, okretan'; *jōki kāk vōl* – 'veoma snažan'; *glōden kāk vōk* – 'jako gladan'; *flēten kāk zōjec* – 'jako brz'; *plōhi kāk zōjec* – 'jako plašljiv'; *mřzli kāk zmīja (kāča)* – 'jako hladan'.

b) pridjev + poredbeni veznik + pridjev + imenica: *sirōmašen kāk cērkeni mīš* – 'posve siromašan, bez sredstava za život'; *tēški (žmēfki) kāk zōgorski pōrōn* – 'vrlo lagan'.

c) pridjev + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica: *lēpi kāk mōčka pod rēpom* – 'ružan'.

d) pridjev + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev + imenica: *flēten kāk mūxa vu vrōči kāši* – 'biti slabo pokretan'.

8.2.3.4. Poredbeni frazemi bez određenog polazišta

Na promatranom su govornom području zabilježena tek tri strukturna podtipa poredbenih frazema bez označenog polazišta, a najbrojniji među njima je *poredbeni veznik + imenica + glagol*.

a) poredbeni veznik + prijedlog + imenica + glagol: *kàk da je z čmêlami spôl* – 'crven je *tko*, otečen je *tko*'.

b) poredbeni veznik + imenica + glagol: *kàk da su čmêle spîkale kôga* – 'naotečen je *tko*, podbuhao je *tko*'; *kàk da je kràva pòlîzala (oblîzala) kôga* – 'ima zalizanu kosu *tko*'; *kàk da je kràva pòžvâkala (žvâkala) kôga* – 'odjeven je u zgužvanu odjeću *tko*'.

c) poredbeni veznik + imenica + glagolski pridjev + prijedlog + imenica: *kàk kùja (kùjsa) pûščena z lônca* – 'ponašati se previše slobodno i neprimjereno'.

8.3. Rečenični frazem

Frazem je u ovom radu shvaćen u širem smislu, stoga se ovdje uvrštava i poveći broj poslovice i izreka sa zoonimskom sastavnicom (usp. Frančić, Menac-Mihalić 2020: 51). Rečenični frazem može stajati samostalno i može se kao cjelina uključiti u drugu rečenicu ili u širi kontekst (Maresić, Menac-Mihalić 2008: 41). U prikupljenoj su frazeološkoj građi zabilježeni frazemi sa strukturom jednostavne rečenice, koji su najbrojniji, složene rečenice te tri primjera frazema eliptične rečenice.

8.3.1. Jednostavne rečenice

Zoonimski frazemi sa strukturom jednostavne rečenice su: *i bîka bi pomûzel ko* – 'sebičan je *tko*, pohlepan je *tko*'; *čřvi kôpaju v rîti kômu* – 'nemiran je *tko*'; *sàka ptîca svôjemu jàtu letî* – 'ljudi sličnih osobina dobro se slažu i nastoje biti zajedno'; *pečëni gòlôbi v zôbe letîju kômu* – 'dobiva, ostvaruje *tko što* bez truda i brige'; *i gôske znôjô kâj* – 'opće je poznato *što*'; *nêje za gôske sêno* – 'nije *tko* dorastao *čemu*, nije sve za svakoga'; *nêsmo skûpa gôske pôsli* – 'nismo nikad bili bliski, nemamo ništa zajedničko, različiti smo'; *i čôrava (slêpa) kôkôš pògòdî zřno* – 'i loš ponekad uspije'; *kôkôš (čûča) je sô pàmet pòzòbala kômu* – 'glup je *tko*'; *pòbêgli su kôji kômu* – 'ostario je *tko*'; *za prôvim se kôjom prôši* – 'zanimljiva osoba o kojoj se priča zbog njenih dobrih osobina'; *pòklòjenomu kôju se ne gledî v zôbe* – 'dobivenim poklonima se ne prigovara i ne procjenjuje vrijednost'; *nêsmo skûpa kôze pôsli* – 'nemamo ništa zajedničko,

ne možemo se uspoređivati!'; *něsu se kòze na brôju kòmu* – 'nije *tko* normalan, nije pri sebi *tko*'; *i čřna kràva ìma bělò mlěko* – 'iako različiti, imaju *što* različito s drugima'; *kàm ìde kràva tàm i tèle* – 'kamo ide jedan tamo ide i drugi, prati ga u stopu'; *kràva dojì na zòbe* – 'kravu se mora kvalitetno hraniti kako bi davala mlijeko'; *stojì kòmu kàj kàk kràvi sědlò* – 'ne pristaje *komu što*, loše stoji *komu što*'; *jědna lòsta ne čřni pròlječe* – 'jedan slučaj na početku ne znači da će se *što* ostvariti u potpunosti'; *čřni mòček je prěk cěste prěšel (preběžal) kòmu* – 'znak nesreće, loše će proći *tko*'; *pojěla je mòčka jězika kòmu* – 'nakon postavljenog pitanja *komu* očekuje se odgovor, no osoba s namjerom šuti!'; *něbi <ni> mròva zgàzil ko* – 'jako je dobar *tko*'; *něbre se jědna kràva <sòma> bòsti* – 'za svađu je potrebno dvoje!'; *něsmò skùpa òfce pòsli* – 'nismo nikad bili bliski, nemamo ništa zajedničko, različiti smo!'; *něsu se òfce na brôju kòmu* – 'nije pri zdravoj pameti *tko*, nije pri sebi *tko*'; *pěs pěsa pòzna* – 'slični se uvijek pronadu!'; *tò ne bi ni pěs z màslòm pòjel* – 'neshvatljivo je *što*, neprihvatljivo je *što*, zgraža se *tko* nad čim!'; *žàl je kòmu kàk pěsu* – 'jako je žao *komu*'; *něsmò skùpa svìje čùvali (pàzili)* – 'nismo nikad bili bliski, nemamo ništa zajedničko, različiti smo!'; *pečěni pìceki curìju v zòbe kòmu* – 'živi u obilju *tko*'; *sàko tèle ìma svòje vesěle* – 'podrugljivo se veseliti nevažnim stvarima!'; *<i> vòla bi pòjel ko* – 'proždrljiv je *tko*'; *<tò> <věč> i vròpci <na kròxu> znòjo* – 'to svi znaju, to je općepoznato!'; *vròpca sam dòbil* – 'nisam dobio ništa!'; *vràna je mòzek spìla kòmu* – 'ne zna *što* radi *tko*, nije pri sebi *tko*'; *pòjel vòk màgarca* – 'prošlo je bez ikakvih posljedica, zataškana je neugodna stvar!'; *f tēm gřmu ležì zòjec* – 'tu se krije rješenje!'; *těško žàbu vu vòdu natìrati* – 'lako je *koga* nagovoriti na ono čemu je sklon!'

8.3.2. Složene rečenice

Zoonimski frazemi sa strukturom složene rečenice su: *znòm te, ptičo, dok si jějce bìla!* – 'dugotrajno poznavanje osobe koja tvrdi da je drugačija!'; *ak láže kòza, ne láže ròk* – 'postoje jasni dokazi o čemu!'; *ne pětaj (pěhaj) láva dok spì* – 'nemoj uznemiravati suprotnu stranu dok te pušta na miru!'; *dok mòčke něma dòmaj, mìši vòdiju kòlo* – 'kad nema gospodara onda su svi glavni!'; *dok něma pěs drùgoga pòsla, rìt si lize* – 'besposličari *tko*!'; *i pěsu se dò mēr dok jē* – 'kaže se kada *tko* jede, a drugi ga uznemirava!'; *dě vòk pòlne zvònì, a lesìca (lisìca) pòštu nòsì* – 'u pustoši, u zabiti, daleko!'; *<i> vòk sìti i kòza cěla* – 'svi su zadovoljni, svima je po volji!'; *ak žàba òče vòdu pìti, mòra sòma vu vòdu skòčiti* – 'čovjek se mora sam pobrinuti za ono što želi!'; *vídla žàba da se kòj kùje pa i òna zdìgla nògu* – 'povesti se za *kim čim* boljim od sebe, ugledati se na *koga*'.

eliptične rečenice: *bõle vrõbec v rõki nõk gõlõp na grãni* – 'bolje je zadovoljiti se sigurnim i manjim, nego težiti za većim i bogatijim'; *mi o võku, a võk na vrõta* – 'upravo se govori o kome'; *võk dlãku mēja, al čõt nĩgdõr* – 'ljudi se mogu promijeniti izvana, ali ne mogu promijeniti svoju narav, ona im ostaje ista'.

9. Zaključak

U ovome je radu prikazana strukturna analiza zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine.

Terenskim je istraživanjem prikupljeno i potvrđeno 354 frazema sa zoonimskom sastavnicom. Prikupljeni frazeološki korpus većim dijelom obuhvaća frazeme sa sastavnicom (i izvedenicom) domaće životinje, a manji dio obuhvaća frazeme sa sastavnicom divlje životinje. Najzastupljeniji zoonim u prikupljenom je korpusu *pëš* koji je sadržan u čak 30 frazema, što zapravo ne iznenađuje jer je *pëš* najzastupljenija domaća životinja u životu mještana Sudovčine.

Strukturna je analiza provedena prema klasifikaciji predloženoj u djelu autorica Jele Maresić i Mire Menac-Mihalić (2008) – *Frazeologija križevačko-podravskih govora s rječnicima*, a pojedini su strukturni tipovi upotpunjeni građom iz djela *Hrvatski frazemi od glave do pete* autorice Barbare Kovačević (2012). Prikupljeni su frazemi s obzirom na sastav i strukturu podijeljeni na dva tipa – svezu riječi i rečenicu, a strukturni tip fonetske riječi izostaje. Pri strukturnoj je analizi utvrđeno da je najzastupljeniji strukturni tip sveza riječi unutar koje se izdvajaju 2 frazema neovisne sveze, 65 frazema ovisne sveze (25 imeničkih sveza te 40 frazema glagolske sveze) te 236 poredbenih frazema (2 imenička poredbena frazema, 135 glagolskih poredbenih frazema, 94 pridjevska poredbena frazema te 5 frazema bez određenog polazišta). U ponešto manjoj mjeri zabilježeni su rečenični frazemi – 38 frazema jednostavne rečenice, 10 frazema složene rečenice te 3 primjera eliptične rečenice. Dakle, analiza građe pokazuje da najbrojniji dio korpusa čine glagolski poredbeni frazemi pri čemu se brojnošću ističe podtip sa strukturom *glagol + poredbeni veznik + imenica*, a nakon njih brojčano slijede pridjevski poredbeni frazemi od kojih je najzastupljeniji strukturni podtip *pridjev + poredbeni veznik + imenica*. Navedeno stanje ide u prilog činjenici da su poredbeni frazemi najprošireniji oblici frazema.

Svi prikupljeni i analizirani zoonimski frazemi u ovome radu zapravo pokazuju i čuvaju jezično blago mjesnoga govora Sudovčine. Osim zoonimskih frazema, u govoru Sudovčine u svakodnevnoj je uporabi i velik broj drugih frazema, stoga bi bilo dragocjeno da se u bliskoj budućnosti istraže i drugi frazemi govora Sudovčine, ali i općenito govora s područja ludbreške Podravine.

10. Popis literature

Barčot, Branka (2017) *Lingvokulturologija i zoonimska frazeologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Belović, Stjepan; Blažeka, Đuro (2009) *Rječnik govora Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine)*. Zagreb: Učiteljski fakultet.

Bertoša, Mislava (1999) „Stereotipi o životinjama“, u: Badurina, Lada; Ivanetić, Nada; Pritchard, Boris; Stolac, Diana (ur.). *Teorija i mogućnosti primjene pragmalingvistike*. Rijeka-Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 63–76.

Blažeka, Đuro (2000) „Govor Svetoga Petra kraj Ludbrega“. *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu* 33/6. Zagreb, 35–46.

Blažeka, Đuro (2003) *Vrela kajkavskih govora*. Čakovec: Visoka učiteljska škola u Čakovcu.

Brozović, Dalibor (1988) „Kajkavsko narječje“, u: Brozović, Dalibor; Ivić, Pavle. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža, 90–99.

Bunk, Ana; Opašić, Maja (2010) „Prilog kontrastivnoj analizi frazema sa zoonimskom sastavnicom u hrvatskome i češkome jeziku“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36/2, 237–250.

Fink-Arsovski, Željka (2002) *Poredbena frazeologija: pogled iznutra i izvana*. Zagreb: FF press.

Frančić, Anđela; Menac-Mihalić, Mira (2020) *Rječnik frazema i poslovice međimurskoga govora Svete Marije*. Zagreb: Knjigra.

Horvat, Joža (2011) „Prozodija i vokalizam govora Svetoga Đurđa“. *Hrvatski dijalektološki zbornik* (17), 81–107.

Ivšić, Stjepan (1996) *Jezik Hrvata kajkavaca*. Pretisak iz Ljetopisa JAZU, sv. 48 za godinu 1934./35. Zaprešić: Matica Hrvatska.

Kancijan, Antun (1985) „Traganje za podrijetlom imena sela ludbreške Podravine (2)“. *Podravski zbornik* (11), 114–122.

- Kovačević, Barbara (2012) *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Lončarić, Mijo (1989) „Istraživanje govora u ludbreškom kraju“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 15/1. Zagreb, 121–128.
- Lončarić, Mijo (1996) *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Lončarić, Mijo (2005) *Kajkaviana & Alia: ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima*. Zagreb: IHJJ & Čakovec: Zrinski d.d.
- Malnar Jurišić, Marija (2015) „O frazeološkim istraživanjima u hrvatskoj dijalektologiji“. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. *Filologija* (53,1), 1–8.
- Malnar Jurišić, Marija; Vukša Nahod, Perina (2016) „Gdje vuk podne zvoni, a lisica poštu nosi – zoonimski frazemi mjesnoga govora Komina“. *Hrvatski dijalektološki zbornik* (20), 225–248.
- Maresić, Jela; Menac-Mihalić, Mira (2008) *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Menac, Antica (1994) „Frazeologija u različitim tipovima jednojezičnih hrvatskih rječnika“. *Filologija* (22–23), 161–168.
- Menac, Antica (2007) *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.
- Menac, Antica; Fink-Arsovski, Željka; Venturin, Radomir (2014) *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naknada Ljevak.
- Menac-Mihalić, Mira (2012) „Iz kajkavske frazeologije“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 37/2, 479–492.
- Novak, Katarina (2013) „Klasifikacija i akcentuacija govora istočne ludbreške Podravine“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 39(1), 83–104.
- Novak, Katarina (2014) *Fonetika i fonologija kajkavskih govora bukovečkog područja u ludbreškoj Podravini*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 39–77.
- Turk, Marija (1994) „Naznake o podrijetlu frazema“. *Fluminensia* 1–2, 37–47.
- Tusun, Marija (1997) *Katalog dokumentarnosti ruralnih naselja: ludbreška Podravina*. Zagreb: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine.
- Vidović Bolt, Ivana (2011) *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji. Sv. 1*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Vranić, Silvana; Zubčić, Sanja (2018) „Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. st.“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.); Pranjković, Ivo; Samardžija, Marko (ur.) *Povijest hrvatskoga jezika*, 5. knjiga: 20. stoljeće – prvi dio. Zagreb: Croatica, 525–579.

Vuk, Ružica (2009) *Ludbreška Podravina – gospodarski razvoj kao faktor transformacije*. Samobor: Meridijani.

Internetski izvori:

1. *Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2011.* <https://web.dzs.hr/Hrv/DBHomepages/Popis%20stanovnistva%202011/Popis%20stanovnistva%202011.htm> (posjet 18. svibnja 2022.)
2. *Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2021.* <https://popis2021.hr/> (posjet 18. svibnja 2022.)
3. *Hrvatske željeznice – infrastruktura,* <https://www.hzinfra.hr/naslovna/mreza-hrvatskih-pruga/> (posjet 18. svibnja 2022.)
4. *Općina Martijanec,* <https://opcina-martijanec.hr/dokumenti/prostorno-planski-dokumenti/izvjesce-o-stanju-u-prostoru/> (posjet 19. svibnja 2022.)
5. *Informativna katolička agencija,* <https://ika.hkm.hr/novosti/biskup-mrzljak-blagoslovio-u-zupi-martijanec-prvu-kapelu-majke-bozje-od-kamenitih-vrata/> (posjet 19. svibnja 2022.)

11. Prilozi

11.1. Popis karata

Karta 1: Ludbreška Podravina na karti Republike Hrvatske (Tusun 1997: 4)

Karta 2: Položaj Sudovčine na karti ludbreške Podravine (Vuk 2009: 9)

Karta 3: Karta kajkavskoga narječja (Lončarić 1996: 199)

11.2. Popis ovjerenih zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine B

BIK

bèdasti (nõri) kàk b`ik – 'glup'

bēsni kàk b`ik – 'jako ljut, bijesan'

i b`ika bi pòmûzel ko – 'sebičan je *tko*, pohlepan je *tko*'

jõki kàk b`ik – 'vrlo snažan, jak'

mõči prijěti b`ika za rõge – 'ne moći *komu* ništa'

sělski b`ik – 'gruba osoba'

zdrãf kàk b`ik – 'potpuno zdrav, u izvrsnom zdravstvenom stanju'

živeti kàk b`ik na gmõjni – 'udobno živjeti'

BOHA

čõxlati (čēsati) se kàk da ìma bõxe – 'jako se češati'

dělati z bõxe slõna – 'pretjerivati, preuveličavati'

děti kõmu bõxu vu vûxõ – 'učiniti da netko na nešto stalno misli'

dõsaden kàk bõxa – 'jako dosadan'

lõviti (iskati) bõxe po r`iti – 'besposličariti, ljenčariti'

p`isati bõxe – 'pisati sitno i nečitko'

BUBAMARA

pamēten kāk bubamāra – 'jako pametan'

C

CUJZEK

bëžati kāk cùjzek pred rût – 'biti brzoplet, nepromišljen'

skõkati kõli kõga kāk cùjzek – 'ulizivati se *komu*'

Č

ČMELA

īti kāk čmēle na mēt – 'skupljati se u velikom broju, navaljivati'

kāk da je z čmēlami spõl – 'crven je *tko*, otečen je *tko*'

kāk da su čmēle spīkale kõga – 'naotečen je *tko*, podbuhao je *tko*'

vrēdna kāk čmēla – 'jako vrijedna, radišna'

ČRF

čřvi kõpaju v rīti kõmu – 'nemiran je *tko*'

dēlati kāk čřf – 'marljivo i ustrajno raditi'

dēlati kāk čřf kamēnu – 'marljivo i ustrajno raditi, ali bez rezultata'

dõsaden kāk čřf – 'jako dosadan'

mēti čřve v rīti – 'biti nemiran'

vrēden kāk čřf – 'jako vrijedan, radišan'

D

DEVA

pļjan kāk dēva – 'jako pijan'

napīti (nalejāti) se kāk dēva – 'jako se napiti'

F

FTIČ/PTICA

bīti kāk ftič na grāni – 'potpuno slobodan'

jèsti kàk ftič – 'malo jesti'

nòčni ftič – 'osoba koja noći provodi u društvu, izvan kuće'

sàka ptica svòjemu jàtu leti – 'ljudi sličnih osobina dobro se slažu i nastoje biti zajedno'

znòm te, ptico, dok si jējce bila! – 'dugotrajno poznavanje osobe koja tvrdi da je drugačija'

živeti kàk ftič nebèski – 'bezbrižno živjeti'

živeti kàk dvò ftiča – 'živjeti u slozi'

G

GOVRAN

čřni kàk gòvran – 'jako crn'

GLISTA

dòsaden kàk glista – 'jako dosadan'

mèti bèsne gliste – 'raditi gluposti'

tènka (sūxa) kàk glista – 'jako mršava'

GOLOP

bìti (držàti se) kàk pòsròni gòlop – 'šutjeti, ne biti društven'

pečèni gòlopi v zòbe letiju kòmu – 'dobiva, ostvaruje *tko što* bez truda i brige'

živeti kak gòlop i gòlobica – 'živjeti u velikoj ljubavi i slozi'

GOLOBICA

lèpa (fájna) kàk gòlobica – 'jako lijepa'

GOSKA

bèdasta (blèsava) kàk gòska – 'jako glupa'

debèloj gòski rít màzati – '1. davati onomu tko već ima, raditi u *čiju* korist; 2. dodvoravati se *komu*'

gègati se kàk gòska – 'hodati gegajući se'

i gòske znòjò kàj – 'opće je poznato *što*'

nėje za gōske sēno – 'nije tko dorastao čemu, nije sve za svakoga'

nēsmo skūpa gōske pōsli – 'nismo nikad bili bliski, nemamo ništa zajedničko, različiti smo'

narēzati kāk za gōske – 'sitno nasjeckati'

blēči se kāk da īde z gōskami na pāšu – 'loše se obući'

šōpati (xrōniti) kōga kāk gōsku – 'prisiljavati koga da jede protiv svoje volje, više nego što je potrebno'

zaļūbļena (zacōpana) kāk gōska – 'jako zaljubljena žena'

J

JANJE

īti kāk jāne na klāne – 'prihvatiti što bez otpora, ne protiveći se'

mērni kāk jāne – 'jako miran'

žītvenō jāne – 'osoba koja mora ispaštati umjesto drugih, žrtva'

JOREC

dērtati (bēčati) se kāk jōrec – 'jako vikati'

grēšni jōrec – 'osoba na koju se baca sva krivnja, žrtva'

<i> jāre i pāre – 'netko želi sve'

skōkati kāk jōrec – 'visoko, neobuzdano skakati'

stōri jōrec – 'stari pokvarenjak'

JOSTREP

dōletēti (zaletēti se) kāk jōstrep met kōkōši – 'naglo, silovito'

K

KOBILA/CUJZA

jōka kōbīla (cūjza) – 'osoba koja je previše opterećena zadacima i obvezama, ali veoma izdržljiva'

kēsiti se kāk kōbīla (cūjza) na mrōzu – 'grimasom iskazivati nezadovoljstvo'

kōšļati (brēhati) kāk kōbīla (cūjza) na mrōzu – 'jako kašljati'

KOKOŠ/KOKA/ČUČA

bīti kāk pofūrjena kòkòš – 'tužno izgledati'

bīti kāk čòrava (slêpa) kòkòš – 'slabo vidjeti, slabo primjećivati'

bêdasta (blêšava) kāk kòkòš (čũča) – 'jako glupa'

bêžati kāk kòkòš bes glôve – 'bezglavo juriti'

i čòrava (slêpa) kòkòš pògòdī zřnò – 'i loš ponekad uspije'

īti spòt s kòkòšami (kòkòšima) – 'ići rano spavati'

kòkòš (čũča) je sò pàmet pòzòbala kòmu – 'glup je tko'

kòkòšje pòmčeńe – 'slabo pamćenje'

namêšćati se kāk kòkòš (čũča) – 'neprestano se micati, namještati, vrpeljiti se'

šćëxati kòga kāk kòkòš – '1. loše ošišati koga; 2. počupati koga u tučnjavi'

raskòkòdòkati (raspòvèdati) se kāk kòkòš – 'brbljavi ženski razgovor'

zmòtana kāk kòkòš – 'zbunjena ženska osoba'

stòra kòka – 'seksualno privlačna žena starije životne dobi'

stàti se s kòkòšami (kòkòšima) – 'rano ustati'

KOMOREC

dèlati od kòmòrca slòna – 'pretjerivati, preuveličavati'

těnki (sũxi) kāk kòmòrec – 'jako mršav'

KOJ

bīti na kòju – 'biti u dobrom položaju, uspjeti'

bāviti se kòjskim pòslòm – 'naporno raditi'

bêdasti (blêšavi) kāk kòj – 'vrlo glup'

dèlati kāk kòj – 'naporno i teško raditi'

mèti kòja za třku – 'imati se čime pohvaliti'

mèti kòjske žřfce – 'imati puno strpljenja'

ĩti kàk parâdni kòj – 'praviti se važan'

jõki kàk kòj – 'iznimno snažan, u dobroj tjelesnoj formi'

klàditi se na krĩvoga kòja – 'usmjeriti napore prema pogrešnom cilju'

lũbomoren kàk kòj – 'jako ljubomoran'

na vĩšokem kòju jãxati – 'biti ponosan, a pomalo i ohol'

nẽma kòja bes mãne – 'svatko ima dobre i loše strane'

mõker kàk kòj – 'jako se znojiti'

pãsti z kòja na mãgarca – 'doći u gori položaj'

pobẽgli su kòji kòmu – 'ostario je tko'

poklõjenomu kòju se ne gledĩ v zõbe – 'dobivenim poklonima se ne procjenjuje vrijednost'

stõri kòj – 'starija, nepristojna osoba'

za prõvim se kòjom prõši – 'zanimljiva osoba o kojoj se priča zbog njenih dobrih osobina'

zalũbiti (zacõpati) se kàk kòj – 'jako se zaljubiti'

zdrãf kàk kòj – 'sasvim zdrav, dobra zdravlja'

zmõčeni kàk kòj – 'jako umoran'

KOKOT/PEVEC

zaletõvati (zabuxõvati) se kàk kòkõt (põvec) – 'biti agresivan'

KORNJAČA

xõdati kàk kòrnãča – 'sporo hodati'

žĩveti kàk kòrnãča – 'dugo živjeti'

KOZA

ak lãže kòza, ne lãže ròk – 'postoje čvrsti dokazi o čemu'

bẽdasta kàk kòza – 'vrlo glupa'

čẽkati kàk kòza nõža – 'strpljivo čekati ne znajući što će se dogoditi'

nẽsmõ skũpa kòze põsli – 'nemamo ništa zajedničko, ne možemo se uspoređivati'

něsu se kòze na brôju kòmu – 'nije *tko* normalan, nije pri sebi *tko*'

dręti ìstu kòzu – 'stalno ponavljati jedno te isto'

KRAVA

debēla (jōka) kāk kràva – 'jako debela'

dęrati se kāk kràva – 'jako vikati'

i čřna kràva ìma bělō mlĕkō – 'iako različiti, imaju *što* različito s drugima'

lĕni kāk kràva – 'jako lijen'

kāk da je kràva pōlĭzala (ōblĭzala) kōga – 'ima zalizanu kosu *tko*'

kāk da je kràva pōžvākala (žvākala) kōga – 'odjeven je u zgužvanu odjeću *tko*'

kām ìde kràva tām i tĕle – 'kamo ide jedan tamo ide i drugi, prati ga u stopu'

kràva dojĭ na zōbe – 'kravu se mora kvalitetno hraniti kako bi davala mlijeko'

kràva mŭzara – 'osoba od koje se očekuje dobra financijska korist'

ležāti (izležōvati se) kāk kràva – 'ljenčariti, besposličariti'

mĕti jĕzika kāk kràva rĕpa – 'imati brbljav, dug jezik'

nĕbre se jĕdna kràva <sōma> bōsti – 'za svađu je potrebno dvoje'

svĕta kràva – 'neopravdano privilegirana i zaštićena osoba'

stojĭ kōmu kāj kāk krāvi sĕdlō – 'ne pristaje *komu što*, loše stoji *komu što*'

zmōčiti se kāk kràva – 'jako se umoriti'

KLOPEC/ŠKLOPEC

dōsaden kāk klōpec (šklōpec) – 'jako dosadan'

držāti (zalĕpiti se) us kōga, kāj kāk klōpec (šklōpec) – 'ne odvajati se *od koga, od čega*, biti nametljiv'

KRTICA

čřni kāk křtica – 'izrazito crne boje'

vrĕden kāk křtica – 'vrlo vrijedan, marljiv'

dělati kàk křtica – 'marljivo i ustrajno raditi'

slěpi kàk křtica – 'slijep, slabovidan'

KUJA/KUJSA

dījti kàk kùja (kùjsa) pòdvīta rēpa – 'posramiti se, posramljeno se povući'

xmōja kàk kùja (kùjsa) – 'jako zločesta'

kàk kùja (kùjsa) pûščena z lōnca – 'ponašati se previše slobodno i neprimjereno'

KVOČKA

čūvati (pāziti) kōga kàk kvōčka pīceke – 'brižno čuvati koga'

držāti se kàk stōra kvōčka – 'biti pokunjen, nepokretan'

L

LABOT

běli kàk lābot – 'potpuno bijel'

LASTA

jědna lōsta ne čīni prōleče – 'jedan slučaj na početku ne znači da će se *što* ostvariti u potpunosti'

přva lōsta čēga – 'prvi navjestitelj *čega*, glasnik *čega*'

LAF

hrāber kàk lāf – 'vrlo hrabar'

ne pětaj (pěhaj) lāva dok spī – 'nemoj uznemiravati suprotnu stranu dok te pušta na miru'

zěvati kàk lāf – 'jako zijevati'

LEPTIRIČ

mětī leptīriče (leptīreke) v želōcu – 'biti nervozan, imati tremu'

LESICA/LISICA

pamēten kàk lesīca (lisīca) – 'vrlo lukav i domišljat'

LISEC

stōri līsec – 'lukava osoba koja iskorištava situaciju'

M

MOČEK

črni mōček je prĕk cĕste prĕšel (prebĕžal) kōmu – 'znak nesreće, loše će proći tko'

glĕdati kāk mōček iza vōgla – 'pritajiti se i gledati'

gřdi kāk mōček – 'jako ružan'

kūpiti mōčka vu vrĕči – 'kupiti koga što naslijepo, bez provjere'

mōči obĕsiti kāj mōčku o rĕp – 'bezvrijedno je što, može se odbaciti kao bezvrijedno'

mōxati z rĭtjom kāk mōček z rĕpom – 'ljuljati stražnjicom u hodu'

nadrōpati kāk žōti (sĭvi) mōček – 'jako nastradati'

pĭsati gřdō kāk mōček – 'ružno pisati'

popĕvati kāk da mōčka za rĕp navlōči ko – 'loše pjevati, pjevati bez sluha'

stōri mōček – 'lukav, iskusan čovjek'

vřtĕti se kāk mōček kōli vrōče kāše – 'okolišati, oklijevati oprezno postupati'

zaļūbiti (zacōpati) se kāk mōček – 'jako se zaljubiti'

zaļūbļeni (zacōpani) kāk mōček – 'jako zaljubljen'

MOČKA

dok mōčke nĕma dōmaj, miši vōdiju kōlō – 'kad nema gospodara onda su svi glavni'

flĕten kāk mōčka – 'vrlo brz i okretan'

ĭti kāk čōrava (slĕpa) mōčka – 'ne gledati kuda se ide'

igrati se s kĕm mōčke i miša – 'nadmudrivati se s kim, poigravati se s kim'

lĕpi kāk mōčka pod rĕpom – 'ružan'

preņōšati kāj kāk mōčka mūceke – 'stalno prenositi s jednoga mjesta na drugo što'

prĕsti kāk mōčka – 'biti zadovoljan'

pojĕla je mōčka jĕzika kōmu – 'nakon postavljenog pitanja komu očekuje se odgovor, no osoba s namjerom šuti'

vlěči se kāk prebîta (pretôčena) mōčka – 'bevoljno, polako se kretati'

zbîti (mlōtiti) kōga kāk mōčku – 'jako istući koga'

zglědati (ošěcati se) kāk prebîta (pretôčena) mōčka – 'izgledati (osjećati) se loše, iscrpljeno, umorno'

MAGAREC

bědasti (blěsavi) kāk mägarec – 'vrlo glup'

naprāviti mägarcōm kōga – 'podvaliti komu, izvrgavati koga poruzi, prevariti koga'

těški mägarec – 'vrlo glup'

třdi kāk mägarec – 'jako tvrdoglav'

MAJMON

bědasti kāk mājmon – 'vrlo glup'

kōsmōti kāk mājmon – 'vrlo dlakav'

MEDVET

zbîti (mlōtiti) kōga kāk mědveda – 'jako istući koga'

jōki kāk mědvet – 'vrlo jak'

mřmřati kāk mědvet – '1. govoriti nerazgovjetno; 2. negodovati'

spāti kāk mědvet – 'duboko i čvrsto zaspati'

MIŠ/MIŠEK

glědati (lūkati) kāk miš s pošēja – 'pospano gledati'

māli kāk miš (mišek) – 'vrlo malen'

mōker kāk miš – 'potpuno mokar, pokisao'

sirōmašen kāk cěrkveni miš – 'posve siromašan, bez sredstava za život'

mōčati kāk miš – 'šutjeti, pritajiti se'

vīdeti bēle miše – 'halucinirati'

MROF

klàti (zbìti, mlòtiti) se kàk žòti mròvi – 'oštro, žustro se boriti'

nēbi <ni> mròva zgàzil ko – 'jako je dobar *tko*'

dèlati kàk mròf – 'marljivo raditi, biti jako vrijedan, radišan'

vrèden kàk mròf – 'jako vrijedan'

MUHA

dòsaden kàk mùxa – 'vrlo dosadan, nametljiv'

flèten kàk mùxa vu vròči kàši - 'biti slabo pokretan'

mèti mùxe v glòvi - 'biti svojeglav, nepredvidiv'

ìti (skùpiti se) kàk mùxe na drèk – 'naglo se i brzo skupljati oko *čega*'

ìti (letèti) kàk mùxa bes glòve – 'ponašati se rastreseno, smušeno'

zbìti mùxe z glòve kòmu – 'opametiti *koga*'

bròjiti mùxe <po zìdu> – 'besposličariti, dosađivati se, ljenčariti'

dèlati od mùxe slòna – 'pretjerivati, preuveličavati *što*'

zatòči dvè mùxe jèdnim ùdarcem – 'jednim potezom obaviti dvije radnje'

zùjati òkòli kàk mùxa – 'dosađivati svojim pričama *kome*'

O

OFCA

bròjiti òfca – 'pokušavati zaspati brojeći zamišljene ovce'

čřna òfca – 'osoba koja negativno odudara od svoje okoline'

štèti i òfca i nòfca – 'htjeti i jedno i drugo'

nèsmò skùpa òfca pòsli – 'nismo nikad bili bliski, nemamo ništa zajedničko, različiti smo'

nèsu se òfca na bròju kòmu – 'nije pri zdravoj pameti *tko*, nije pri sebi *tko*'

bèžati kàk òfca na pòjilo – 'željno i pohlepno pohrliti za *čim*'

popèvati kàk da se telì òfca – 'ružno pjevati'

sèdi kàk òfca – 'vrlo sijed'

OFČICA

bôžja ôfčica – 'mirna i bojažljiva osoba'

zgùblena ôfčica – 'osoba koja je krenula pogrešnim životnim putem'

OSA

dôsaden kâk ôsa – 'jako dosadan'

dosaživati kâk ôsa – 'dosadivati komu'

zaletôvati (zabuhôvati) se kâk ôsa – 'napadati koga'

P

PAPIGA

bîti (pônôvlati) kâk pâpiga – 'ponavljati ono što drugi govore (govoriti bez razumijevanja)'

PES

bezôbrazni kâk pês – 'vrlo drzak i bezobrazan'

bêsni kâk pês – 'jako bijesan i ljut'

bîti kâk pês pûščen z lônca – 'osjećati se slobodno'

držâti jôkô kâk pês jêža – 'slabo pritisnuti'

dok nêma pês drûgoga pòsla, rît si lîže – 'besposličari tko'

xmrêti kâk pês pot tùžim plòtom – 'umrijeti u najvećoj bijedi, bijedno završiti svoj život'

glôden kâk pês – 'jako gladan'

gřdi kâk pês – 'jako ružan'

xmrêti kâk pês na cêsti – 'umrijeti u samoći, napušten i zaboravljen od svih'

xmôrîti kôga kâk pêsâ – 'nemilosrdno, okrutno ubiti koga'

xmôji (xûdi) kâk pês – 'jako zločest'

xôdati (vlêči se) kâk prebîti (pretôčeni) pês – 'teško, jedva hodati'

i pêsû se dô mêt dok jê – 'kaže se kada tko jede, a drugi ga uznemirava'

îti za kêm kâk pês – 'pratiti koga u stopu'

lôjati kâk pës – 'neprestano govoriti'

lâgati kâk pës – 'mnogo lagati'

lûbomoren kâk pës – 'jako ljubomoran'

nëmati nît kûčeta nît máčeta – 'ne imati nikoga svoga'

ošëčati se kâk pës na lônku – 'osjećati se loše, bez slobode'

pës pësna pözna – 'slični se uvijek pronađu'

pësjî žïvot – 'težak život'

skîtati se kâk jelôvi pës – 'lutati bez cilja, skitati se'

tò ne bi ni pës z màslom pøjel – 'neshvatljivo je što, neprihvatljivo je što, zgraža se tko nad čim'

trpëti kâk pës – 'mnogo trpjeti, podnositi nepravdu'

zbîti kôga kâk pësna – 'jako istući koga'

zmôčeni kâk pës – 'jako umoran, izmoren'

žâl je kômu kâk pësu – 'jako je žao komu'

žëjen kâk pës – 'jako žedan'

žïveti (slâgati se) kâk pës i môček – 'stalno se svađati i sukobljavati, biti u lošim odnosima'

žïveti kâk pës na lônku – 'biti ovisan o drugima'

PAJCEK/ PROSE/PROSEC/SVIJA

debêli kâk päjcek (prôsec, svïja) – 'jako debeo'

držâti se kâk päjcek vu vrëči – 'praviti se važan'

jësti (ždrëti) kâk svïja – 'neuredno i nepristojno jesti'

najësti (naždrëti) se kâk svïja – '1. najesti se do sita; 2. prejesti se'

napîti se kâk svïja – 'jako se napiti'

nësmo skûpa svïje čüvali (pâzili) – 'nismo nikad bili bliski, nemamo ništa zajedničko, različiti smo'

pïjan kâk svïja – 'jako pijan'

smřđeti kàk svřja – 'jako smrdjeti'

trnôjstô prôse – 'netko je odbačen, obezvrijeđen'

zdêblati se kàk prôsec (svřja) – 'jako se udebljati'

zřiti svřja – 'ponijeti se bezobrazno i ružno prema *komu*'

zmôžani kàk svřja – 'jako prljav'

PAUN

kôçopêriti (našušûriti) se kàk pàun – 'biti pun sebe, umišljen, praviti se važan'

PICEK

čûditi se kàk pïcek glïsti – 'čuditi se bez razloga *komu/čemu* uobičajenom'

mëti pïleçi mðzek – 'biti glup'

jësti kàk pïcek – 'vrlo malo jesti'

pečëni pïceki curřju v zôbe kômu – 'živi u obilju *tko*'

POH

debëli kàk pôx – 'jako debeo'

dïxati têškô kàk pôx – 'teško disati'

sïti kàk pôx – 'potpuno sit'

spàti kàk pôx – 'tvrdo, dobro spavati'

PORON

xôdati (držàti se) se kàk pôron – 'uobraženo, umišljeno (hodati, ponašati se)'

têški (žmëfki) kàk zôgôrski pôron – 'vrlo lagan'

POŠ

xôdati pôževim kôrakom – 'ići sporo'

môxłavi (spôri) kàk pôš – 'veoma spor'

vlëçi se kàk pôš – 'biti spor, sporo se kretati'

PRSICA

debêla kâk pŕsica – 'jako debela'

zmõžana kâk pŕsica – 'jako blatna, prljava'

PURA

bëdasta (blëšava) kâk pùra – 'jako glupa'

čũditi se kâk pùra glĩsti (drëku) – 'čuditi se bez razloga *komu/čemu* uobičajenom'

držãti se kâk da je pùra krũx zëla (fkrõla) kõmu – 'držati se uvrijeđeno'

držãti se kâk pokĩsla (mõkra) pùra – 'tužan, nesretan'

R

RACA

gëgati se kâk sãta rãca – 'hodati gegajući se'

RAK

čerlëni kâk rãk – 'jako crven'

flëten kâk rãk – 'veoma spor'

pučrlëneti kâk rãk – '1. pocrvenjeti od neugodnosti; 2. jako pocrvenjeti od sunčanja'

RIBA

bĩster kâk rĩba – 'svjež, odmoran'

bĩti (žĩveti) kâk rĩba vu võdi – 'dobro se osjećati, vrlo dobro se snalaziti u određenoj situaciji'

mõčãti kâk rĩba – 'uporno šutjeti, ništa ne govoriti'

nĩt rĩba nĩt mësõ – 'neodređeno, bezlično'

õšëčãti se kâk rĩba na sũhom – 'loše se osjećati, biti u teškoj situaciji'

sĩtna rĩba – 'nevažna, neutjecajna osoba'

vëlka rĩba – 'važna, utjecajna osoba'

zdrãf kâk rĩba – 'sasvim zdrav, dobra zdravlja'

zëvãti kâk rĩba na sũhom – 'ostati bez riječi, ne moći progovoriti'

RIS

bĕsni (napŭxjeni) kàk rĭs – 'jako ljut, bijesan'

S

SLAVUJ

popĕvati kàk slavŭj – 'jako lijepo pjevati'

SLON

debĕli kàk slŏn – 'jako debeo'

xřkati kàk slŏn – 'jako hrkati'

SMUK

přjan kàk smŭk – 'jako pijan'

přti kàk smŭk – 'puno piti, opijati se'

SOKOL

mĕti ōkŏ sŏkŏlŏvŏ – 'imati dobar vid, dobro zapaziti sitne detalje'

SOM

zĕvati kàk sŏm – 'zijeovati širom otvorenih usta, jako zijeovati'

SRAKA

břbřaf kàk sràka – 'jako brbljav'

čřni kàk sràka – 'jako crn'

krŏsti kàk sràka – 'često krasti'

přsati kàk sràka – 'ružno pisati'

popĕvati kàk sràka – 'ružno pjevati'

znàtižĕlen kàk sràka – 'pretjerano radoznao'

SRNA

flĕten kàk sřna – 'vrlo brz'

plŏhi kàk sřna – 'jako plařljiv'

tĕnka (sŭxa) kàk sřna – 'vrlo vitka osoba'

STENICA

dösaden kàk stenìca – 'jako dosadan i naporan *komu*'

T

TELE

bèdasti (blèsavi) kàk tèle – 'blesav, glup'

bèžati kàk tèle pred rût – 'biti brzoplet, nepromišljen'

glèdati kàk tèle v šàrena (bèla) vrôta – 'iznenađeno gledati, začuđeno'

sàko tèle ìma svòje vesèļe – 'podrugljivo se veseliti nevažnim stvarima'

TVOR/TVOREC

smřdeti kàk tvôr (tvôrec) – 'jako smrdjeti'

V

VUŠ

dösaden kàk vûš – 'jako dosadan'

VEVERICA

flèten kàk vèverica – 'jako brz, okretan'

VOL

dèlati kàk vòl – 'naporno i teško raditi, obavljati teške fizičke poslove'

<i> vòla bi pòjel ko – 'proždrljiv je *tko*'

jòki kàk vòl – 'veoma snažan'

kríčati (dèrati se) kàk vòl – 'jako vikati'

kríčati na kòga kàk na vòla – 'jako izgrditi *koga*'

zbìti (mlòtiti) kòga kàk vòla v zèļu – 'jako istući *koga*'

VROBEC

bòle vròbec v ròki nèk gòlop na grāni – 'bolje je zadovoljiti se sigurnim i manjim, nego težiti za većim i bogatijim'

jèsti kàk vrôbec – 'vrlo malo jesti'

<tò> <vèč> *i vrôpci <na kròxu> znôjo* – 'to svi znaju, to je općepoznato'

vrôpca sam dôbil – 'nisam dobio ništa'

VRANA

bèla vràna – 'osoba koja se razlikuje od svoje sredine'

bìti kàk vràna met gòlobima – 'biti drugačiji od drugih'

vràna je mòzek spìla kòmu – 'ne zna što radi *tko*, nije pri sebi *tko*'

VOK

dè vòk pòlne zvônî, a lesìca (lisìca) pòštu nòsî – 'u pustoši, u zabit, daleko'

glòden kàk vòk – 'jako gladan'

<i> *vòk sîti i kòza cèla* – 'svi su zadovoljni, svima je po volji'

mi o vòku, a vòk na vròta – 'upravo se govori o *kome*'

pòjel vòk màgarca – 'prošlo je bez ikakvih posljedica, zataškana je neugodna stvar'

stòri vòk – 'snalažljiva osoba, osoba dorasla različitim situacijama i izazovima'

vòk samòtnak – 'usamljenik'

vòk dlàku mèja, al čût nìgdor – 'ljudi se mogu promijeniti izvana, ali ne mogu promijeniti svoju narav, ona im ostaje ista'

Z

ZOJEC

bèžati kàk zòjec – 'brzo trčati'

dèlati žìvom zòjcu ròžan – 'unaprijed se spremati za što nesigurno, rano se veseliti onome što je još daleko od ostvarenja'

flèten kàk zòjec – 'jako brz'

f tèm gřmu ležî zòjec – 'tu se krije rješenje'

plòhi kàk zòjec – 'jako plašljiv'

rît kàk stòri zòjec – 'mala stražnjica'

ZMIJA/KAČA

bìti prôva zmìja (kàča) – 'biti zla, opaka osoba'

xrôñiti zmìju (kàču) – 'nesvjesno pomagati neprijatelju'

jèzik kàk zmìja (kàča) – 'oštar jezik'

mìzli kàk zmìja (kàča) – 'jako hladan'

sìktati (srdìti) kàk zmìja (kàča) – 'biti bijesan, bijesno govoriti kroz zube'

skrìvati kôga kâj kàk zmìja (kàča) nôge – 'pažljivo skrivati *koga što* da se ne otkrije'

Ž

ŽABA

ak žàba òče vòdu pìti, môra sôma vu vòdu skôčìti – 'čovjek se mora sam pobrinuti za ono što želi'

glèdati kàk žàba tspôt lâpoxa – 'oprezno gledati'

napuxôvati se kàk žàba – 'praviti se važan'

môčcati kàk žàba tspôt lista – 'mudro šutjeti, ne izražavati svoje mišljenje'

têškô žàbu vu vòdu natìrati – 'lako je *koga* nagovoriti na ono čemu je sklon'

vîdla žàba da se kòj kûje pa i òna zdìgla nôgu – 'povesti se za *kim čim* boljim od sebe, ugledati se na *koga*'

12. Sažetak i ključne riječi

Strukturalna analiza zoonimskih frazema u mjesnome govoru Sudovčine

U ovome je radu prikazana strukturalna analiza zoonimskih frazema zabilježenih u mjesnome govoru Sudovčine koji pripada varaždinsko-ludbreškom dijalektu kajkavskog narječja. Frazeološki je korpus prikupljen ciljanim upitnikom i spontanom bilježenjem. Zoonimski su frazemi podijeljeni na strukturalne tipove u okviru kojih se provodi analiza prema različitim podtipovima. Najbrojniju skupinu čini oblik sveze riječi pri čemu se brojnošću i raznolikošću posebice izdvajaju poredbeni frazemi.

Ključne riječi: strukturalna analiza, zoonimski frazemi, Sudovčina, varaždinsko-ludbreški dijalekt, kajkavsko narječje, sveza riječi, poredbeni frazemi

13. Summary and key words

Structural analysis of the zoonymic idioms in the local dialect of Sudovčina

This thesis presents a structural analysis of the zoonymic idioms recorded in the local dialect of Sudovčina, which belongs to the Varaždin-Ludbreg dialect of the Kajkavian dialect. The phraseological corpus was collected by a targeted questionnaire and spontaneous recording. Zoonymic idioms are divided into structural types within which the analysis is performed according to different subtypes. The most numerous group consists of the combination of words, with comparative idioms standing out in number and variety.

Key words: structural analysis, zoonymic idioms, Sudovčina, Varaždin-Ludbreg dialect, Kajkavian dialect, combination of words, comparative idioms